

За Самостійну Соборну
Українську Державу

Воля Народом!
Воля Людині!

ДО ЗБРОІ

журнал української
військово-політичної думки

Рік вид. III

березень/квітень 1950

Випуск 3 (16)

ЗМІСТ

	стор.
1. Наша визвольна боротьба і проблема жертв (стаття передрукована з підпільної брошури в Україні з 1949 р.)	3
2. Є. Прірка: Українські підпільні видання під московсько-більшевицькою окупацією (II.)	13
3. Фрагменти з бойових дій УПА в 1949 р.	23
4. Із записок командира УПА	25
5. Ізгой: До основних проблем постановки військової роботи на еміграції (II.)	26
6. сот. Я. Богор: Стратегічні й тактичні теорії, що лягли в основу II світової війни	38
7. Єгчен Врецьона: Спір за стратегічну концепцію майбутньої війни і „тотальна дипломатія“	47
8. Бібліографія: „Майбутня поразка комунізму“	54
9. З чужої преси	56

Права передруку застережені.
Передруки дозволені тільки за попереднім
погодженням з Місією УПА при ЗЦ УГВР.

Видає Місія УПА при ЗЦ УГВР.

Друкарня Б. Криницького Авґсбург 3, Брандерштр. 3 шліссфак 58.

НАША ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА І ПРОБЛЕМА ЖЕРТВ

Вже для всіх нині незаперечною й найвищою істиною є те, що народ може рости і розвиватися відповідно до своїх природних можливостей та бажань тільки в своїй наваляжній державі. Після досвіду обох світових воєн і гірких розчарувань українського народу щодо міжнародної „справедливості“, „допомоги“ інших народів, „допомоги“ „найдемократичніших“ партій є вже нині для українського народу безперечною правдою і те, що ніхто нам власної держави не дасть задармо, що право на свободу треба вибороти собі впертою, завзятою боротьбою, яка нераз може тривати віки (козачина в XVI — XVII ст., Ірландія). Майже всі українці згодні сьогодні в тому, що така боротьба вимагає великих жертв в майні, особистій свободі, а навіть в тому, що для народу найцінніше — жертв у людях. Це нині ясно для кожного українця. Ще тільки певну частину нашого громадянства сьогодні турбують питання: 1) чи жертви мусять бути так великі; 2) чи доцільно саме сьогодні ці жертви класти; 3) чи не можна нічого зробити, щоб ці жертви були менші.

Кожному українцеві, який уже бачив різних окупантів на українській землі, стало ясным також і те, що кожний окупант, який би він не був і якими солодкими словами не прикривав би своєї злочинної роботи, — має одно на меті: назавжди заволодіти українською землею, яку загарбав, „освоїти“, зробити її своєю кольонією, а український народ, який завжди міг би упімнутися за свою власність, як довго він ще існує, як мога більше знищити фізично, обезголовити (винищити провідний, активний елемент), зробити наймитом нації панів і поступово винародовлювати.

Така „програма“ кожного окупанта щодо кожного поневоленого народу, тільки різні методи й час, на протязі якого окупант хоче знищити дану націю як окрему етнічну одиницю. Цієї „програми“ окупанта щодо поневоленого народу ніяк не змінює і те, як поневолений народ поставиться до факту окупації: чи зустріне його активною боротьбою, чи йому поклониться покірною до стін. В першому лише випадку

реалізацію „програми“ окупанта ставиться в залежність від вислуду боротьби, який все таки може бути різний, не завжди корисний для окупанта, в другому ж випадку дається свою добровільну згоду на власну смерть.

Маючи на увазі таку „програму“ окупанта щодо підкореного народу (а що воно лише так, а не інакше, про це говорить досвід усієї історії), мусимо собі сказати, що жадні жертви, складені народом у боротьбі за своє визволення, тобто в боротьбі за своє право на життя, не можуть бути завеликі. Народ, який згори призначений окупантом на загибель, вибираючи боротьбу, нічим, так би мовити, не ризикує. Навпаки, як це ми вже раз сказали, перед ним є можливість у боротьбі перемогти. На це і наша і всесвітня історія дають нам багато прикладів. Він крім того, боротьбою створює для себе політично-моральний капітал, який завжди буде перешкоджувати окупантові здійснювати його програму асиміляції, винародовлення народу, отже, знову продовжувати своє існування.

Це такі загальні ствердження, про які поневоленому народові обов'язково треба пам'ятати, коли йдеться про те, як великі жертви може він у боротьбі класти.

Тепер, візьмім до уваги жертви, складені нами у нашій визвольній боротьбі в останні роки. Вони, безумовно, великі. Згинули тисячі найкращих українців, згинула найкраща частина найбільш патріотичної молоді. Згинули в боротьбі проти безправ'я, проти варварського насильства, в боротьбі за своє право на незалежне життя. Цієї втрати в біологічній субстанції народу, цієї втрати в людях не можна вирівняти жадними скарбами світу. Ми, живі, не можемо бути байдужі до цієї нашої втрати. Це — з одного боку. З другого ж боку, ми, живі, які ще не здійснили наших ідеалів боротьби, не оцінюємо, як це робить деяка частина нашого громадянства, понесених нами втрат у людях, як нашу національну трагедію. Ми в цьому випадку навіть оптимісти. А до оптимізму, навіть в обличчі таких жертв, які ми склали останньо, дає нам підставу наша історія, наше минуле.

Бо ж скільки українців загинуло впродовж XVIII і XIX сторіч, як учасників царських російських армій за інтереси російської імперії, яка їх жорстоко поневолювала і гнобила. Скільки українців — учасників царських армій загинуло в період першої світової війни в Східній Пруссії, Карпатах.

на всьому величезному фронті від Балтійського до Чорного морів, в Малій Азії на протитурецькому фронті. Їх загинуло мільйони. Також сотні тисяч українців загинули за інтереси Австро-Угорської імперії. А в роки між двома імперіялістичними війнами? Лише в період голоду в Україні в рр. 1932-33 загинуло коло 7 мільйонів українців; вони загинули не в боротьбі, а в наслідку голодної смерти на своїй землі, ограблені окупантами. І про них ми сьогодні згадуємо лише як про жертви терору, жертви окупантського грабежу, насильства, а не як про жертви самостійницької боротьби. А якщо б вони загинули в боротьбі за самостійність свого народу, то це було б почесніше як і для них, так і для всього народу, було б більше будуючо. А скільки мільйонів в той час загинуло в тюрмах, на далеких засланнях, по різних воркутах, колимах, на біломорканалах та інших сталінських „дальневосточних стройках“? Скільки ж, нарешті, мільйонів українців загинуло в період останньої війни як учасників червоної армії, як учасників СС-дивізії, на різних роботах поза межами України. І чи ж маючи на увазі з одного боку, оті мільйони жертв, які складав на протязі історії і ще сьогодні складає український народ за інтереси своїх ворогів, і, з другого боку, ті тисячі жертв, що їх він склав у революційній самостійницькій боротьбі в останні роки, — ми маємо право говорити про ті жертви, які б вони не були для нас болючі, як про нашу національну трагедію, маємо право оцінювати їх як жертви завеликі. Нашою трагедією були і є ті мільйони українців, що мусіли гинути впродовж сторіч і ще сьогодні гинуть за не свою, а чужу справу. Ця трагедія кінчається сьогодні, коли вже тисячі гинуть за справу Самостійної України, коли вже мільйони борються за справу визволення українського народу. Сьогодні кінчається трагедія рабів і родиться епопея народу-героя. І саме цей факт, навіть в обличчі наших нинішніх жертв, настроює нас оптимістично. Саме цей факт дає змогу нам, живим, які ще не осягнули своєї мети, правильно розуміти розміри цих жертв, які ми склали в останні роки і сьогодні ще далі складаємо, дає нам змогу оцінити ці жертви.

І ще одне в цьому місці дуже суттєве питання. Де гарантія того, що ті люди, які загинули в нашій революційній боротьбі, жили б, а не загинули б, нпр., як учасники німецьких чи большевицьких армій на фронті? Чей же большевики, як лише вступили на наші землі, загортали

весь, без винятку, чоловічий елемент до червоної армії. А ми бачимо, скільки з тих змобілізованих до червоної армії повертається сьогодні додому здоровими і скільки їх лишилося живими.

Наше сьогоднішнє становище треба вміти бачити в історичній перспективі, треба мислити не масштабами окремих сіл, районів, а всеукраїнськими масштабами. А коли ставимо собі питання про те, чому такі великі жертви, то треба вміти поставити і друге питання, що дуже тісно зв'язане з першим: чи наші жертви були б менші, якщо б не було боротьби? Хто вміє дивитися широко, хто добре знає минуле наше і інших народів, хто добре знає наше сучасне — той ніколи не буде впадати в песимізм із приводу жертв, понесених нами в останій час.

І ще про одне треба пам'ятати тим, які надто песимістично оцінюють сьогодні наші жертви. Ми живемо в імперії, в якій не існує демократія, не існують жодні громадянські права, в якій офіційно глузується з гуманності, в якій з найбільшою послідовністю і без найменшого розбору здійснюється жорстокий принцип: „Якщо ворог не здається, його знищують“. Живемо в добі, що її колись один з наших поетів назвав „жорстокою як вовчиця“. Живемо в добі, в якій щоденним явищем є знищування не окремих одиниць, а масове знищування цілих груп, цілих класів, цілих народів. Проти нас застосовується нашими ворогами найпідліші, найбільш варварські прийоми. Проти нас використовуються найрізноманітніші засоби нищення, що їх так масово продукує сьогоднішня техніка. Між нами і ворогами такі взаємовідносини, що ніхто з нас не бажає собі попасти живим у руки ворога. Все це, звичайно, повинно відповідно модифікувати наші поняття „великих“ і „малих“ жертв.

Чи доцільно саме сьогодні класти такі великі жертви, тобто, іншими словами, чи доцільно сьогодні вести таку боротьбу, яку ведемо ми? Безумовно, так. Хоча це окреме і дуже широке питання, ми постараємося в цьому місці на нього найкоротше відповісти.

Ми, по перше, не сміємо ніколи забувати про те, що ми пішли на повстанську боротьбу в той час, коли український народ стояв перед дилемою: або добровільно згодитися на своє знищення окупантами в концтаборах, на роботах, в окупантських арміях на фронтах — або боронити своє життя,

поставити активний спротив терористичній політиці окупанта. З доцільності прийняття цього другого рішення, в доцільності вибору цього другого шляху, шляху боротьби ніхто не сумнівається.

По-друге, в той час, коли за наші землі, за наші багатства, за право володіти нами боролися імперіялісти, ми не могли лише мовчки дивитися на це. Ми муіли в цей час сказати своє слово, муіли заявити про своє право бути господарями на своїй землі. А це своє право ми могли найвиштовіше заявити, лише піднявши збройну самостійницьку боротьбу проти окупантів. Тому ми її підняли. Ніякі меморандуми, ніякі інші акції дипломатично-політичного характеру не могли нам в цьому випадку заступити збройної боротьби.

По-третє, коли сьогодні большевики ввели на міжнародну арену свою агентуру, т. зв. уряд УССР, для того, щоб доказати світові, що нібито український народ має свою незалежну державу, що в СССР нібито немає ні національного, ні жадного іншого гноблення, — саме сьогодні існує пекуча потреба в фактах, які б доказували, що сьогоднішній большевицький київський нібито український уряд — це ніщо інше, як агентура большевицької Москви, що цей уряд не має нічого спільного з інтересами українського народу, не представляє цих інтересів, що український народ не підтримує цього уряду, прагне до його повалення, прагне до свого визволення з під опіки большевицької Москви, до свого повного усамостійнення. Сьогодні є пекуча потреба в фактах, які б доказували, що в СССР існує національне гноблення, експлуатація працюючих, немає демократії, існує дикгатура, терор, існує прогисталінська революційна боротьба. Все це блискуче доказує наша сьогоднішня революційна боротьба. Якщо б не було сьогодні нашої боротьби, нашому Закордонному Представництву важко було б доказувати світові, що всі мануільські, петровські, бажани — це московські агенти, зрадники українського народу, а не його представники, що вони на кожному кроці брешуть про український народ. Факти нашої боротьби для Закордонного Представництва УГВР в його роботі — найпереконливіші аргументи проти большевицької брехні, проти большевицьких підступів.

По-четверте, внаслідок співпраці СССР з західними альянтами в час війни і, в зв'язку з тим, внаслідок широкої большевицької пропаганди в цих країнах широким масам

цих країн важко здати собі справу із справжньої суті большевицького режиму, большевицького ладу. Перешкоджає бачити СССР таким, яким він фактично є, і те, що СССР разом із західними альянтами переміг гітлерівську Німеччину і в цей спосіб завоював собі до деякої міри симпатії непоінформованих людей у світі. Якщо б не було нашої протисталінської боротьби, яка мусить застановляти всіх думаючих людей і, вкінці, розкривати забріханість большевицької пропаганди, знову важко було б переконувати маси в тому, що большевизм — їх найбільший ворог, що його треба знищити.

В цьому місці треба також пам'ятати про те, що в наслідку великого поширення партизанських форм боротьби серед різних поневолених, головню гітлерівцями, народів, ця форма маніфестації справжньої волі народу завоювала собі в останній час право громадянства в світовій opinio. Хоче сьогодні хтонебудь доказати світові свою ворожість до гітлерівського режиму в недавньому минулому — докаже її фактами боротьби національного „руху опору“. І світ лише такі факти приймає як достатньо переконливі аргументи. Наша сьогоднішня боротьба — це також найпереконливіший для світу доказ нашої ворожості до большевицького режиму, наших самостійницьких прагнень.

По-п'яте, нашою боротьбою ми остаточно переконуємо всіх тих, кого ще треба переконувати в тому, що нам належить місце серед вільних народів світу. Для майбутніх поколінь створюємо морально-політичний капітал, на якому вони будуть виховуватися, з якого будуть черпати силу і сили до дальшої боротьби. Це, зокрема, важливий для нас момент також тому, що наша боротьба сьогодні ведеться при відсутності збручанського кордону, на неї дивляться маси всієї України. Ось чому нам доцільно вести протисталінську боротьбу сьогодні, ось чому доцільно сьогодні класти навіть більш жертви.

Жертви, які ми складаємо в нашій боротьбі, хоч як це звучить парадоксально, в кожному випадку не означають того, нпр., що ми як народ в політичному відношенні слабнемо. Навпаки, вони підтверджують наш ріст, наш рух вперед. В наслідку того, що ми пішли на жертви у Визвольних Змаганнях 1917-23 рр., ми, як нація, в період між двома світовими війнами були сильніші, як до першої світової війни. В результаті нашої теперішньої боротьби ми, знову, як нація, не зважаючи на понесені втрати в людях, будемо напевно

сильніші завтра, як сьогодні. Це й є особливість визвольної боротьби поневоленого народу. І про цю особливість ми, коли розглядаємо питання жертв, мусимо обов'язково пам'ятати.

У зв'язку з питанням про те, чи доцільно нам саме сьогодні класти жертви, ми хотіли б зупинитися ще над однією справою. Дехто з наших громадян, говорячи про жертви, звичайно, зітхає тому, що, мовляв, вони, може, падуть ще „заскоро“ що вони ще, може, „передчасні“, що ще не настав, може, „відповідний момент“ до такої боротьби. Так звичайно думають громадяни, які дуже по-шкільному, можна навіть сказати — по-дитячому розуміють питання нашого справжнього визволення. Їм здається, вони навіть переконані в тому, що в ході подій може існувати лише один такий рішальний для боротьби поневоленого народу момент, коли варто піднімати широку збройну боротьбу. В такий момент, так звичайно говорять такий громадянин, не жаль навіть найбільших жертв. Їм здається, що це зовсім проста справа підняти в такий момент весь народ як один чоловік (вони обов'язково лише так про цей момент говорять і лише так собі його уявляють), і що цей повсталый народ з усієї сили вдарить по ворогові, з якого і сліду не останеться, і ми найдемося вже, нарешті, в своїй державі.

Що в ході подій і революційної боротьби народу може заіснувати такий вирішальний момент, коли треба цілий народ кинути на боротьбу, коли треба повести остаточний наступ проти окупантів, — це так. Але найскладніше завдання визвольного руху — вміло використати цей момент, перемогти в ньому. Навіть найбільш сприятливий для визвольної боротьби народу момент останеться невикористаний, якщо під час нього народ не буде як слід підготовлений до рішальної боротьби. А як же ж народ до цієї рішальної боротьби може підготувитися? Він може підготувитися до неї лише в той спосіб, що зробить передтим кілька солідних репетицій, проб. Кожна армія своє теоретичне знання старається перевірити, закріпити, поглибити практично на маневрах. Кожна з сучасних армій досягла вищого ступеня військової майстерності лише в результаті воєнних дій на бойових фронтах під час останньої війни. Не інакше обстоїть справа і з революційною боротьбою. Самого бажання не вистачає, щоб перемогти у відповідний момент. В цей момент треба також вже мати у вищому ступені засвоєне мистецтво перемогати. А таке ми-

стецтво здобувається лише в практичній боротьбі. Це тим більше важливо, що, як встановлено на основі історії, такий досвід мусить собі самостійно здобувати кожний народ, часом навіть кожне покоління. Отже, якщо навіть наша сьогоднішня боротьба — це лише наша „репетиція“, наші „маневри“, а такий висновок з огляду на теперішню міжнародну ситуацію, ще дуже передчасний, то й в цьому випадку вона доцільна. Доцільні й складені в цій боротьбі жертви.

А тепер відповімо ще на останнє питання. Чи не можна нічого зробити, щоб ці жертви були менші?

В цьому напрямі можна навіть зробити дуже багато і не треба на це надто великих зусиль. Тільки треба, щоб кожний учасник українського революційно-визвольного руху, кожний громадянин, який живе легально, точно виконували всі накази, інструкції, вказівки та доручення, що їх видає наш Провід. Особливо треба, щоб усі вони про справи українського революційно-визвольного руху взагалі не говорили з невтаємниченими особами, навіть з його учасниками, якщо вони до даної справи не мають ніякого відношення, щоб добре конспірували себе, оточення і роботу, не поступали легкодужно і недбало, якщо йдеться про справу безпеки, училися з досвіду і других учили, щоб звертали собі взаємно увагу на промахи й недотягнення.

Коли кожний буде пам'ятати, що 9/10 наших жертв — це жертви внаслідок доносів і висп, до яких не один з нас причинився своїм язиком, лінивством, невиконанням наказів (варти, криївки, забезпечення на постоях і т. д.) та інструкцій згори; коли кожний буде здавати собі справу з того, що він завжди співпрацює з сексотом тоді, коли забагато говорить; коли кожний буде тямити, що не вільно легковажати собі таких справ, як розвідка, забезпечення, варта, наказ, досвід, пам'ятати, що втома, забуття чи занедбання не виправдують промахів в тому напрямі і що життя та безпека кожного — це не тільки його особиста, а й загальнонаціональна справа, — тоді число жертв значно зменшиться, український революційно-визвольний рух стане не переможний, а це, в свою чергу приспішить день нашої остаточної перемоги, — приспішить здобуття Української Самостійної Соборної Держави.

Від Редакції: Передрукована брошура, що під повищим заголовком появилася друком в 1949 році в підпільній „Друкарні ім. Лопатинського в Стрию, на Рідних Землях.

Тема статті цікава зокрема для української політичної еміграції, в колах якої ще сьогодні йде дискусія на повищу тему. Не підписаний автор в Україні ставить питання гостро і дає на нього одверту, переконливу відповідь. Фотознімок з цієї брошури побачить читач на 21 стор. нашого журналу.

З ВЕЛИКОДНИМИ СВЯТАМИ, З ВОСКРЕСЕННЯМ ХРИСТОВИМ

Українську Головну Визвольну Раду та її Закордонне Представництво, Головне Командування та Головний Військовий Штаб УПА і всіх командирів та бійців Української Повстанчої Армії, визвольно-революційне підпілля й весь Український Народ на Рідних Землях, вояків УПА на чужині і все патріотичне Українське Громадянство розкинене в цілому світі поза кордонами Воюючої України

вітає щирим українським великоднім привітом:

ХРИСТОС ВОСКРЕС—ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА!

МІСІЯ УПА ПРИ ЗП УТВР.

Українські підпільні видання під московсько- большевицькою окупацією

II.

Видання Української Головної Визвольної Ради

Заки приступити до ширшого обговорення українських підпільних видань під большевицькою окупацією, коротко задержимося над їхнім розподілом за організаційними центрами, які видають цю літературу та над характеристикою підпільної літератури, видаваної поодинокими формаціями визвольного руху.

Під цим оглядом підпільні видання поділяються так само, як політична структура українського визвольного руху на Рідних Землях, це є на видання УГВР, УПА і ОУН.

Під большевицькою окупацією Українська Головна Визвольна Рада видавала «Вістник УГВР», опісля інший офіціоз «Самостійність». Коли в 1948 р. впала в руки ворога друкарня «Самостійности» разом з готовим до друку другим числом журналу за квітень 1948, Бюро Інформації УГВР почало видавати не періодичними випусками, бюлетен п. н. «Бюро Інформації УГВР». В цих виданнях є поміщувані офіційні повідомлення, постанови, комунікати та інші офіційні матеріали керівного чинника українського визвольного руху — УГВРади, офіційні матеріали Головного Командування УПА, політичні публікації, в яких з'ясовується актуальні загально-національні внутрішньо-українські справи, фіксується боеву діяльність УПА і революційного підпілля та оборонні акції української людности. Н. пр. ч. 2. «Бюро Інформації» за серпень 1948 р. поміщує такі матеріали: «Постанови УГВР», «У голови Генерального Секретаріату УГВР — Р. Лозовського», «До генези УГВР», «З большевицького терору на українських землях»; ч. 3 за вересень 1948 р. поміщує: «З боевих дій УПА і революційного підпілля на українських землях під большевицькою окупацією», «З дій УПА на західних окраїнах українських земель».

Збірковий «жетон» Української Повстанчої Армії із збірки на «Писанку УПА» з 1949 року. «Жетон» виконаний в семи барвах. Такі «жетони» українська людинає називає «українськими грішми».

(З архіву ЗП УГВР.)

Бюро Інформації УГВР видає також звернення і заклики до українського народу з приводу важливіших подій чи плянованих акцій, н. пр. «Український Народ!» — звернення УГВР в справі «виборів» до т. зв. «Верховної Ради ССРСР» в 9. лютого 1946 р., в якому закликає бойкотувати вибори, «До Українського Народу під московсько-большевицькою окупацією» — звернення УГВР в справі «виборів» до т. зв. «Рад депутатів трудящих ССРСР» 21 грудня 1947 р.

Видання Української Повстанчої Армії

Видання УПА поділяємо на: центральні — видавані Пресовим Бюром ГК УПА (Головного Командування) і теренові — видавані пресовими бюроми нижчих команд УПА. Центральні видання УПА є поширювані в цілому терені і в них поміщувані офіційні матеріали Головного Командування УПА. Теренові видання УПА поширювані лише в своєму терені.

Пресове Бюро ГК УПА видає в 1945-46 рр. військово-політичний журнал «Повстанець». В цьому часі появилось 9 чисел. В журналі були поміщувані фахові військові статті, найчастіше теоретична розрібка найновішого досвіду в революційно-повстанській боротьбі, статті на актуальні військово-політичні теми, політичні статті, хроніка боротьби. Також була літературна сторінка.

Пресове Бюро ГК УПА видало ряд фахових військових підручників, н. пр., «Боевий правильник піхоти» (від поодинокого стрільця до стрілецького полку), «Боевий правильник партизанки» та «Рейди» — фахова розрібка партизанської тактики з угляденням найновішого досвіду. Пресове Бюро ГК УПА випустило цілий ряд брошур, листівок, закликів, відозв, остерог тощо. В перших роках большевицької окупації України видавано великий друкований гумористичний журнал «Перець».

Пресові бюро при нижчих командах УПА, Командах Воєнних Округ, а то й Командах Відтинків, майже завжди видають періодичні, чи неперіодичні журнали або газети, не згадуючи вже про перевидання центральної літератури. Н. пр. Пресове Бюро КВО (Команда Воєнної Округи) УПА-Буг видає «Срілецькі Вісті» — друковані на цикльєстилі, видано одноразово неперіодичний журнал «Літопис УПА» (осінь 1947 р.). Пресове Бюро КВО УПА-

Говерля видає періодичний журнал «Шлях до перемоги».

З рамені УПА видаються теж брошури, звернення, заклики, остороги, кличі тощо. Н. пр., «Заклик до населення України в справі збирання обвинувальних матеріалів на большевицьких злочинців» — виданий в 1946 р., «Наша визвольна боротьба і проблема жертв» — брошура, перевидана в 1949 р. (поміщена в цьому числі «До Зброї»), «Гімн поневолених народів» — виданий в 1949 р., «До вислужника» — осторога до большевицьких вислужників, видана за підписом «Українські Повстанці» в 1949 р. «Школярі» — заклик до учнів, виданий 1949 р., «За що бореться УПА» — програма УПА, перевидана в формі брошури в 1949 р.

Належить також згадати, що при кожній КВО УПА були картографічні осередки, в яких виготовлялися військові карти різних масштабів, що були опісля розіслані до відділів і підвідділів. Карти були виготовлювані ручно.

Видання Організації Українських Націоналістів

Так само, як і видання УПА, видання ОУН поділяються на центральні і теренові. Центральні видання — це ті, які видає Провід ОУН, чи Відділ Пропаганди при Проводі ОУН. Провід ОУН видає великий політичний журнал «Ідея і Чин». За большевицької окупації вийшли чотири числа: сьоме, восьме, дев'яте і десяте. В «Ідеї і Чин» поміщуються політичні публікації, хроніку боротьби, офіційні повідомлення і звернення Проводу ОУН. Крім того, Відділ Інформації і Пропаганди при Проводі ОУН видає з травня 1949 р. бюлетен «Осередок Пропаганди і Інформації при Проводі ОУН», який виходить неперіодичними випусками (приблизно квартално) по сьогодні. В перших роках большевицької окупації Провід ОУН видавав також газету «За Українську Державу». При вищих організаційних клітинах ОУН — Краєвих Проводах — рівнож появляються періодичні і неперіодичні газети та журнали, які дуже часто своєю якістю і змістом не багато уступають центральним виданням. Н. пр., на високому рівні видаваний орган Проводу КК ОУН (Карпатського Краю) — «Пропагандист», чи орган Проводу ОУН ПЗУК (Волинь і Полісся) — «Інформатор». Таксамо відділи пропаганди при нищих

клітинах ОУН, включно до надрайонових проводів, майже завжди видають невеличкі журнали та газети, або принайменше радієві вісті.

Таксамо, як і УПА, ОУН видає брошури, звернення, заклики, відозви, остероги, кличі. Вони редаговані звичайно центрально, а нижчі клітини пропаганди ОУН їх перевидують і поширюють.

Вже повище зіставлення показує на те, що є різниця між виданнями поодиноких формацій українського визвольного руху. Їх характер такий же як виконувані тими поодинокими формаціями функції в цілості визвольного руху.

Характер видань

Переглядаючи зміст видань УГВР, ми бачимо, що їх характер такий сам, як офіціозів всіх урядів. (Постанови, звернення, накази і постанови ГК УПА тощо). УГВР в своїх виданнях займає лише становище до загальнонаціональних питань і видає унапрямлюючі з'ясування, звернення до народу у важливих загальнонаціональних справах і постанови про нагородження і відзначення вояків УПА і членів революційного підпілля.

Видавнича діяльність УПА не обмежується до фахово-військової проблематики, призначеної довикористання внутрі самих відділів. УПА друкує військово-політичну і суто-політичну літературу, в якій порушується найрізномірніші ділянки життя народу, а також видання, в яких роз'яснюється бойово-політичну акцію УПА. Н. пр., роз'яснення, чому УПА розбила якийсь осередок ворога, заклик чи пересторога до співробітників та функціонерів МВД тощо. Про політичний характер УПА свідчить хоча б те, що поодинокі команди УПА мають свої відділи преси, пропаганди і інформації. Українська Повстанча Армія, побудована на зразках революційних армій, бореться з ворогом передусім в ідейній площині і найкращий вислів цього ми знаходимо в її літературі.

Бойово-політичну діяльність УПА в площині формування спільного фронту боротьби всіх народів, поневолених ССРСР, з'ясовує повстанський публіцист О. Гончарук в статті, поміщеній в органі УГВР «Самостійність» ч. 1. (перевидано на еміграції) — «Українська Повстанча Армія — носій ідей визволення і дружби народів». Вклад УПА в політичну діяльність в інших

площинах боротьби з большевизмом ще належно не з'ясований, але він не менший як в ділянці організування фронту понево-лених народів.

Характер видань ОУН виключно політичний. Ці видання порушують всі ділянки боротьби українського народу з большевизмом в ідейно-політичній площині. Політичні брошури і з'ясування розкривають реакційність большевицької системи, малюють образ нового, вільного світу на звалищах большевицької тюрми народів і організують боротьбу проти московсько-большевицького імперіялізму. Це стосується вже до змісту підпільних видань, до якого ми ще повернемо.

Одночасно з бойово-політичними акціями, які виконує ОУН, появляється література, в якій з'ясовується ціль цих акцій і надається їм політичного характеру і доцільності. Н. пр., заклики й остроги для організаторів і членів ініціативних груп та правлінь колгоспів (в пляні протиколгоспної акції), остороги мвд-івським співробітникам (в пляні боротьби з МВД), чи заклики до молоді в пляні боротьби за душу молоді.

Роди підпільної літератури

Цілковита заборона вільного друкованого слова в большевицькій системі поневолення, неможливість одержувати закордонні видання поза офіційними, строго цензурованими і унапрямленими московсько-большевицькими імперіялістами виданнями унеможливають підсоветському громадянину правильно оцінити міжнародні відносини, зрозуміти всю облуду експлуататорського большевицького режиму, знайти шляхи до боротьби з ним за своє визволення. Тому підсоветська людина шукає вільного друкованого слова, яке давало б розв'язку всіх наболілих життєвих питань. На ці всі питання старається у своїй літературі дати відповідь український визвольний рух. Підпільні можливості не дозволяють на те, щоб у своїх виданнях порушувати всі ділянки життя, тому український визвольний рух обмежується лише до політичної проблематики.

Підпільна література дуже різномодна у своїй формі і за своїм змістом. Поруч поважних публікацій, зустрічаємо гуморески, літературні твори, поезії, короткі лозунги, ядерні гасла. В цей спосіб пропаганда українського визвольного руху є доступна до різних прошарків підсоветського суспільства — до одних промовляє поважна публікація, до інших

гумореска, до ще інших короткій, ядерний клич. Нище затримаємося над поодинокими родами літератури, щоб подати їх належну оцінку.

Журнали — дуже широко розповсюджена форма друкованого слова в підпіллі. Видають їх центральні керівництва українського визвольного руху, а також нижчі теренові клітини. Журнали видають теж нижчі команди УПА, Команди ВО УПА, а то й КВ УПА, чи теренові проводи революційного підпілля ОУН, почавши від краєвих — до надрайонових проводів. Зміст журналів та їх журналістична вартість залежать від того, хто видає цей журнал і які є журналістичні сили.

Про центральні видання ми вже говорили в попередньому розділі. Подібний зміст мають журнали теренового видання, які в більшості появляються друковані на циклостиллі. Якщо це видання УПА, то поважну частину журналу займає військова тематика, якщо видання ОУН — їх характер політичний. В цих журналах дуже часто поміщені передруки з центральних видань, актуальні передруки з польської і закордонної преси — з коментарями, або і без них. Якщо журнал появляється періодично частіше (щотижня, щомісяця, чи п'ятнадцять днів) поміщуються в ньому найновіші актуальні радіовістки, якщо появляється рідше, неперіодично, — то міжнародні огляди, готовлені на підставі советських і закордонних радіопересилань.

Появляються також підпільні журнали для молоді, як от «На чатах», «На зміну». В цих журналах поміщуються матеріали з історії України, спогади з боротьби, поезії, публіцистичні статті на виховні теми, політичні статті, в яких викривається дійсне обличчя большевизму. Ціль журналу виховувати молоде покоління на високовартісних, національно свідомих, негнугих борців за визволення України.

Газети. В перших початках большевицької дійсности — 1944-45 рр. появлялися центральні і багато теренових газет. Обличчя всіх підпільних газет політичне. Їхнє завдання таке ж, як кожної преси: інформувати читача про політичний події в світі, реагувати на всі потягнення ворога і їх роз'яснювати читачеві, інформувати читача про літературні і культурні процеси в Україні та в світі. Видавання центральних газет стримано через трудність у видаванні, а також тому, що більшість газетного матеріалу по деякому часі втрачала свою актуальність. Ролю центральної газети вико-

нують тепер теренові. Більшість теренових підпільних газет друкують на цикльостилі. Вістки із світу звичайно редаговані на підставі звідомлень різних радіостанцій.

В підпіллі друкуються також гумористичні газети. Найважливіша з них, «Перець», видавана Пресовим Бюром Головного Командування УПА, яка появлялася друком під час німецької і в перших роках большевицької окупації. «Перець» ілюстрований багатьома високомистецькими кольоровими карикатурами.

Вістрія сатири гумористичних газет звернене в головному проти ССРСР, але поміщувано також гуморески з повстанського життя і побуту людности. Також появлялися теренові гумористичні газети, н. пр., «Лісовик» і ін.

Якщо в якомусь терені не було гумористичної газети, то сторінка гумору звичайно була в видаваних відповідними осередками інформації інших газетах.

Брошури. Друкування брошур, це улюблена форма друку українського визвольного руку. В одній брошурі звичайно розроблюється одну проблему, н. пр., «Українсько-польські взаємини» — З. Савченка, «Большевицька демократизація Європи» — П. Думи, «Наша визвольна боротьба і проблема жертв», «Догенези Української Головної Визвольної Ради» — ген. Тараса Чупринки, «У голови Генерального Секретаріату УГВР Р. Лозовського» тощо. Розмір підпільної брошури — кишеньовий. Це тому, бо така форма практична в пересилці, кольпортажі і в підкиданні, н. пр. до кишень, а також краще її заховати перед контролями ворога. Змість брошур — політична публіцистика. Також, головно в останніх двох роках, появляються брошури для молоді, як випуски видавництва «Слідами Героїв», «Полковник Іван Богун», «Полковник Грегіт-Різу», «Сотник Черник», що разом з іншими виданнями переслані до ЗП УГВР. Величина їх така, як попередніх, бо вони призначені передусім для легально живучої молоді.

Художня література. Крім публіцистики появляється в підпільних умовах боротьби також художня література. Це оповідання, нариси, новелі, сатири, поезії, навіть драми.

Найважливіші представники підпільної художньої літе-

ратури, це Йосип Позичанюк, автор новель: «Зелений шум», «Гуляйпільські хлопці», «В полі» і інші, поет Петро Волош-Гетьманець, автор збірок: «Мої повстанські марші» і «Ранок смерти», Богданна Світлик — літературне псевдо М. Дмитренко; автор оповідань: «Михайлик», «Учителька» і ін., поет Марко Боеслав, автор зірки «Поєми», драми «Сталь без іржі» і ін.

На високому рівні під мистецьким оглядом написані фейлетони та сатири, кращі з них друковані в «Перці», чи випушені в окремих брошурах, як «Лист українських повстанців до Йоськи Сталіна», «Про Остапа Вишню, сибірську дірку і сталінську чухавку», «Казка про мудру політику і довге терпіння», «Для прикладу так скажу».

В підпіллі були також перевидані літературні твори, що мали актуальну політичну тематику, як н. пр. «Гупульський курінь» О. Бабія, боеві поезії О. Олеся, Є. Маланюка і ін. Також були широко друковані календарці «Календарець українського повстанця» і «Календарець українського революціонера» кожного року. Один з них, «Календарець українського повстанця» за 1947 р. був перевиданий на еміграції. Зміст календарця — церковний та історичний календар, дещо з підставових заłoженъ українського визвольного руху, повстанські пісні, боеві поезії тощо.

В той час, коли підпільна публіцистика так за своїм змістом. як і журналістичною вартістю стоїть на дуже високому рівні, — художня література за малими винятками під оглядом її мистецької вартости в багатьох випадках недомагає. Це звичайно спроби початкуючих майстрів слова. Однак її політична вартість незаперечна і як така, вона виконує немало ролу в протибольшевицькій пропаганді українського визвольного руху на Рідних Землях. З цих творів вдаряє кожного читача боевий рух, безпосередність, патріотизм, — і якщо ідеться про прозу — її вартість як хронікарського матеріалу, взятого безпосередньо з життя. Цей рід літератури призначений передусім для цивільної людности.

Листівки, плякати, кличі і заклики. Найбільш улюбленою формою української підпільної літератури для поширювання по містах, в робітничих скупченнях, осередках ворога, н. пр., серед червоноармійців підчас їхнього

Шідні ьні видання українського визвольного руху на Рідних Землях.
(З архіву ЗП УГВР)

побуту в Україні, є листівки, плякати, кличі, заклики. Їх розкидають, наліплюють — якщо кличі і заклики то рисують на стінах, нарканах тощо. Їх кількісно випускають підпільні друкарні дуже багато, більше як іншого друкованого слова.

Цього роду література звичайно централізована і більша її частина видається тільки центральними керівними органами українського визвольного руху, тобто Бюром Інформації УГВР, Пресовим Бюром Головної Команди УПА, Відділом Інформації і Пропаганди при Проводі ОУН. Меншу частину видають Пресові Бюра Команд УПА, н, пр., Команда УПА—Північ чи Красві Проводи ОУН. Нижчі команди УПА і теронові проводи звичайно ці видання передрукуюють і керують поширюванням.

Ця література дуже різноманітна за своїм змістом. У формі плякатів і листівок появлялися «П л я т ф о р м а У Г В Р», «З а щ о б о р е т ь с я У П А», тобто програмові матеріали, також звернення, н. пр., «У к р а ї н с ь к и й н а р о д е», звернення УГВР в справі виборів до т. зв. «В е р х о в н о ї р а д и У С С Р», «Д о г о л о д у ю ч и х», — в справі голоду на СУЗ і ОУЗ в 1946/7 рр., «К р а с н о а р м е й ц и — т и л о в и к и» — до повертаючих з Німеччини червоноармійців. Зміст відозв — розкривання большевицької дійсности — та з'ясування позицій українського визвольного руху, заклики до боротьби з московським большевизмом, чи практичні поради, як боронити себе перед нищівною політикою большевиків, н. пр., в протиголодовій листівці.

Другого роду листівки, це короткі звернення, дуже часто з рисунком, в якій кількома реченнями з'ясовується суть большевизму та закликається до боротьби, або дається вказівка, як боротися з большевицькою експлуаторською клікою. Наприклад: «У к р а ї н ц і — і н в а л і д и, б у в ш і у ч а с н и к и т. зв. в і т ч и з н я н о ї в і й н и», чи «Г і м н п о н е в о л е н и х н а р о д і в», слова на мелодію гімну СССР, сатра гімну СССР.

Врешті лозунги і кличі, друковані звичайно гутембергівкою, або виписувані на мурах і плотах фарбою, тиром, тощо. Ось деякі з них: «С м е р т ь С т а л і н о в і і й о г о к л і ц і», «С м е р т ь С т а л і н о в і, с м е р т ь Г і т л е р о в і», «Х а й ж и в е У к р а ї н с ь к а С а м о с т і й н а С о б о р н а Д е р ж а в а», «Х а й ж и в у т с я с а м о с т і й н і н е з а л е ж н і д е р ж а в и н а р у ї н а х м о с-

ковсько-большевицької тюрми народів», «Сталін—реакціонер, реставратор порядків кріпосницької російської імперії. Він жорстокий тиран працюючого народу—тому ми боремося проти Сталіна».

*

Стільки про характер підпільних видань українського визвольного руху на Рідних Землях. Мусимо зазначити, що наша характеристика ще далеко не висчерпує цієї проблематики. Однак вже цього огляду досить, щоб в дальшому приступити до характеристики підпільної літератури за її змістом і ролю, яку вона виконує в боево-політичній і ідейній боротьбі з московсько-большевицьким імперіялізмом.

Фрагменти з бойових дій УПА в 1949 р.

Наскок ворога на двох стрільців.

8. 7. 1949 віст. X. і віст. В. заквартирували над с. Плоске, р-н Стрілки, куди переходили з почтою. Внаслідок всипи сектота большевики оточили згаданих повстанців. Віст. В. спав, а віст. X. стояв на стійці. Коли стійковий застрілював ворога, почав будити віст. В., та в тім моменті впала ворожа черга, від якої гине віст. X. Віст. В. з вогнем пробивається з оточення. Наскок відбувся о 10 год. Втрати ворога 1 ранений, втрати повстанців 1 убитий. Ворожі сили 31 чоловік (п'ять кулеметів).

Ворожа засідка.

12. 7. 1949 о 22 год. в с. Свидник, р-н Турка, ворог в числі 6 чоловік під командою полковника м'б зробив засідку на двох стрільців, віст. П. і віст. П.

Опис засідки: Вже два тижні перед засідкою біля Горішнього лісу над с. Туре і с. Свидник щоденно переходили двох офіцерів м'б, майор і полковник разом із спецбойовою ст. лейтенанта м'б Сергієва, званого в терені „рябим“. Їхня поведінка дала зрозуміти, що вони розробляють терен і підготовляють облаву на цей невеличкий ліс. 11. 7. на світанку ворог підтягнув сили в числі около

1000 осіб. Частина обложила ліс, а частина ввійшла густою розстрільною на перешуки за повстанцями. О 7 год. ранку група стрільців УПА запримітила большевиків у віддалі семи метрів. Користаючи з сильних гуцкаків, стрільці відступають незаметно і впадають на зади ворога. Коли ворог віднайшов місце квартирування, зробив основний перешук, перештикував землю, а відтак пішов далі перешукувати ліс. Вояки УПА рейдують цілий час по лісі вслід за ворогом аж до вечора, не маючи іншого виходу. Ніччю, хоч кругом були ворожі застави, перериваються на другий бік у с.Свидник. Ворог продовжував облаву ще 12. і 13. 7. Вечером 12. 7. о 22 год. двох стрільців з групи УПА підсунулись на розвідку до села. Тимчасом ворог поширив перстень окруження згаданого лісу і віддалився так, що захопив терен за селом Свидник. Ворог впускає згаданих стрільців до села, слідує за їх рухом, а коли вони поверталися вже іншою дорогою, знову перепускає їх через свою лінію на чистому полі під гору через межі та плоти. Відтак під світлом ракет відкриває вогонь. Стрільці відбиваються. Віст. П. чергами з ППС убиває двох большевиків, а одного ранить. В хвилині, коли перелазить пліт, зістає ранений в праве рамя, однак відступає далі, повзучи цілий час голим облогом.

Ворожі сили: 7 із застави, що була на засідці та около 1000, що окружили Горішній ліс. Ворожі втрати — 2 убитих, 1 ранений. У повстанців 1 ранений.

НАСКОК НА СТРИБКІВ

22. 8. 1949 о 23 год. група УПА під командою хор. О. наскочила на 10 стрибків, 3 з району (зам. нач. мвд лейтенант Чорний, участковий і уповноважений по справам колгоспів) та озброєного голову колгоспу.

Опис наскоку: Дім, в якому квартирували 3 большевики і голова колгоспу, був мурований. У віддалі 50 м від згаданого дому був колгоспний тік, якого стерегло 10 стрибків. Коли група УПА підсунулася під мурований будинок, большевики спали без стійки. Повстанці кидають до середини будинку через діру в мурі гранату, що вибухає і вбиває: участкового мвд, зам. нач. мвд Старосамбірського р-ну, Чорного, і голову колгоспу. Уповноважений по колгоспним справам районний працівник адміністрації зістає ранений в праву руку, так що відрізок гранати відриває йому палець. Ранений кидається до дверей. Повстанці стріляють по дверях. З горішнього кінця с. Кубло, почувши стріли, прибула на поміч большевицька спецбойка. Група УПА відступає в наміченому напрямі. Ворожі втрати: 3 убитих, 1 ранений. Втрати повстанців—1 ранений.

НАСКОК СПЕЦБОЙКИ МВД

2. 9. 1949 в лісі над с. Недільна о 11.30 год. наскочила спецбойка мвд на групу повстанців. Вогнем з автоматів вбиває реф. проп. Т. і ранить ще не вилікуваного бул. Д., котрий хоч не мав сил, відповз ще 30 м, підустив большевиків, відбиваючись з пістолі, відтак останнім набоем дострілюється. Ворожі втрати — 2 убитих і 1 ранений (ст. лейт. м/б Красявін з р-ну Стрілки). Повстанські втрати — 2 убитих.

Із записок Командира УПА

20. 10. 1946 рой. Р. з підвідділу Х пішов із своїм роєм до с. Хашців, р-н Турка, до двох сексотів. По дорозі довідався, що в одній хаті є начальник застави, що виселює людей на Сибір. Начальника застрілено. Здобуто пістолю-токар. 21. 6. 1945 рой. Р. пішов до с. Лімна, р-н Турка, де біля застави квартирував фотографіст, що був контррозвідчик, партійний, по національності русський. Хоч у віддалі 80 м на пограничній заставі було 50 большевиків, рій підсунувся під хату, а рой. Р., рой. В. і стр. К. скочили в хату, обезвладнили контррозвідчика і ще одного. Їх пізніше розстріляно. Рівнож знищено всі фотокартки, які виробляв фотографіст...

В грудні 1947 трьох вояків: ст. віст. П., віст. В. і віст. С, з підвідділу пор. М. пішли в с. Потік, р-н Стрілки, на розвідку. Зайшли до хати місцевого секретаря сільради. Ворог, що був на обсервації, силою одної спецбойки, підсунувся в білих масковках під хату, куди зайшли стрільці. Стійковий віст. С. відразу відкрив вогонь по ворогові, що також сипнув сильним вогнем по хаті. Ворожі кулі вбили за столом малого хлопчину, прискали по горшках і стінах. Ті, що були в хаті, впали на землю та почали вивозувати до сіней, а відтак перескочили обстрілюваний поріг, де з подвіря віддали кілька черг з автоматів, і почали відступати. Мимо дуже сильного ворожого вогню, завдяки справності і твердій поставі вояків, їм вдалося вийти без втрат. В большевиків були кілька ранених.

9. 8. 1948 в с. Хашців, р-н Турка, заскочили большевики бул. Р. і віст. Ц. У хвилині, коли большевики найшлися групою під хатою, оба вояки відкрили по большевиках крізь вікно і двері вогонь з автоматів, а тоді вискочили з хати. Під хатою віддали ще кілька черг і пробіглися в поле. В бою був ранений бул. Р. чергою з ПШШ в оба клуби. Ворожі втрати — 5 большевиків убитих, між ними ст. лейтенант з погран-застави с. Дидьова.

21. 11. 1948 трьох вояків з КВ: бул. Г., ст. віст. Щ. і віст. Г. були окружені спецбойкою мвд в хаті на присілку Жданна, с. Туре, р-н Стрілки. Згадані вояки зайшли на розвідку, бо їх застав в дорозі сніг, коли вергалися на призначене місце. Тому, що ворог підсунувся в масковках з усіх боків, вони прийняли бій, що почався о 15 год., а скінчився о 2 год. після півночі 22. 11. Хоробрі підстаршини УПА під час бою з Підбузькою спецбойкою мвд цілий час перекликувались, видвигаючи всі бандитські злочини московсько-большевицьких зайд на українських землях. Їхньому 11-годинному бою прислухувалось багато селян, до котрих підстаршини УПА зверталися з патріотичними окликами, закликали не сумувати, що їм прийдеться зараз згинути, а далі продовжати боротьбу за УССД, співали революційних пісень. Коли ворог кількакратно пропонував здатися, плювали в його бік кпили та піднімали оклики на честь УПА, УГВР, ОУН та Головного Командира Генерала Т. Чупринки. Коли їм забракло амуніції, знищили важливу пошту, і в хвилині, коли ворог запалив хату, пострілялися. В цьому бою впало 2 большевиків, один ранений. Населення дооклицьких сіл оповідало про геройський бій повстанців. Убитих героїв забрав ворог у ліс над р-н Підбуж, де їх тіла пожерли емведівські собаки.

Згадані повище упавші герої підстаршини: ст. вiст. Ш. і вiст. Г. вiдзначені Вронзовими Хрестами Бойової Заслуги, а бул. Г. поданий до вiдзначення.

ІЗГОЙ

До основних проблем постановки військової роботи на еміграції

(Порядком дискусії).

II.

У висновках аналізу досьогоднішньої військової роботи на еміграції і розгляду заходів, що мали б допровадити до остаточного, так організаційного як змістовного, поставлення її на здорові і для підготовки вояцтва для майбутніх завдань доцільні основи, висловлено в першій частині нашої статті погляд, що ключеву роллю в позитивному розв'язуванні проблем постановки військової роботи треба бачити в закладенні в її підвалини якоїсь усталеної, ясної, обов'язуючої і провідної концепції української військової політики.

Якщо метою статті має бути не лише з'ясування певного дезидеративного становища до сучасного стану військової роботи на еміграції, але й позитивно причинитися до відповідного правильного (очевидно на погляд автора) налаштування і ставлення цієї роботи, тоді мало обмежитися до критичних стверджень і побажань, мало вказувати на потребу формулювати українську військову політику. Щоб ділово причинитися до поставлення на відповідні рейки військової роботи, необхідно накреслити відповідну проекцію концепції військової політики, з'ясувати свій погляд на її основи, цілі, ролі та суть, а далі вказати як в наших умовах мала б ставитися практична військова робота.

Звичайно, в статті навіть журнальних розмірів, важко основно і повністю, бодай оглядово, вичерпати всю проблематику, що з'язана з того роду завданням. Щоб справитися

належно з ним, треба б і можна б писати великі студії. Маючи однак на увазі, не так стисло військовий аспект під кутом якого треба також розпрацьовувати проблему, але передусім військово-політичний, який давав би підставу компетентним військовим чинникам вже у своєму аспекті, по фаховому і детально розробляти цю проблему, все ж уважаємо можливим, хочби в загальних обрисах, з'ясувати свої думки до тієї важливої справи. Автім, сподіємося дати не лише поштовх передумати питання постановки військової роботи, але й загалом активізувати й інтенсифікувати працю української військової думки.

Щоправда в деякого можуть постати засадничі застереження проти того, щоб військову роботу зв'язувати настановою і вимогами якоїсь апріорної і шабльонової концепції, застереження обосновувані побоюваннями, що таке пов'язування своєрідним шаблоном може унеможливити практичне ставлення військової роботи, бо може запрятати увагу вправді важливими, але моментально абстрактними чи теоретичними питаннями та відвернути її від того, щоб схоплювати і використовувати ті можливості, що їх нестиме із собою щодень або дана ситуація. Залишаючи на боці те, що в основі таких застережень може лежати питома українське оптимістично — безжурне, до речі часто з лінивством і втечею перед складнішими проблемами зв'язане „якось то буде“, немалою мірою до того роду зауважень може спричинюватися панівний на еміграції дуже спрощений, симпліфікований погляд на завдання українського воєцтва на чужині. Зразком того упрощеного, зокрема серед деяких політичних еміграційних кіл панівного, погляду є хочби те уточнення яке, н. пр., зробив Микола Лівіцький в статті „Політичні завдання української еміграції“, — „Українські Вісті“ ч. 95 за 1949 р. Він схоплює ці завдання в двох аспектах:

„підготова, а у вирішальний момент створення українських легіонів, української регулярної армії закордоном“ і „якщо повстанський вибух за залізною заслоною вимагатиме зовнішньої допомоги, то... поспішити першими з допомогою нашим борцям повстанцям“.

Безсумнівно, уточнення завдань ясне і, зокрема з огляду на узгодження допомоги повстанцям, у своїх інтенціях, здавалося б, широке, всесторонньо охоплююче можливі потреби. Докладніша аналіза згаданого уточнення доводить, що в такому ніби-конкретному ставленні справи ми могли б обме-

жити практичне ставлення військової роботи. Бо, не говорячи про другий аспект, — завдання допомоги для повстанців — який виразно узалежнюється від того, чи повстанський вибух вимагатиме тієї допомоги, і тим згори, м. ін., звільнюється вояцтво закордоном від морального обов'язку, незалежно від формальної потреби, скріпляти боротьбу евентуальної воюючої з заціллі ССРСР армії, також у першому випадку — зв'язувати військову роботу з підготовкою і творенням регулярної армії закордоном — зумовляється кожду військову роботу закордоном відповідною кон'юктурою, узалежнюється її відповідними рамками, шаблоном. Тим самим таке позитивне конкретизовання обмежує саме ставлення військової роботи, поминаючи вже те, що в тому випадку вся військова проблематика, перед якою нам прийдеться стати, зведена до дуже вузького відтинку. Адже таке упрощене і на свій лад шаблонове трактування військової роботи оставляло б без відповіді і підготовки українське вояцтво до цілої низки питань, що рішуче не вміщаються в цих двох накреслених аспектах. Н. пр., в них немає жадної відповіді на те, під яким кутом підготовання до війни мала б бути організована ця регулярна українська армія закордоном. Поняття „регулярна“ тут зовсім не вистарчаюче. Нам же потрібно, щоб ця евентуально закордоном організована армія поставала не випадково, але була організована, підготовлена та ужита під аспектом української національної, зокрема мілітарно-стратегічної, рації. А цього сама кон'юктура не накреслить і вона не мусить по такій лінії попровадити організацію українського легіону чи армії. Але не тільки те. Така, до згаданих двох аспектів упрощування, постановка позбавляє вояцтво закордоном відповіді і напрямних на випадок, коли б відповідної кон'юктури не було. Вона позбавляє ясности поглядів, в який спосіб українське вояцтво на еміграції мало б бути підготовлюване до завтрішніх завдань і як воно все ж змогло б дати свій позитивний вклад в організовану, скажім, революційним порядком, на українських землях армію тощо. Цю дещо довгу дигресію дозволяємо собі зробити на те, щоб вказати, що з остраху перед можливою шаблонною концепцією військової політики не треба втікати в можливо найбільш упрощений практицизм, у підмінювання цієї концепції конкретизованими завданнями, бо й вони можуть відограти роль звужуючого шаблону щодо потреб української національної, зокрема мілітарно-стратегічної рації.

Побоювання, що задалегідь сформульована концепція військової політики може від'ємно вплинути на практичне ставлення військової роботи, було б тоді на місці, коли б ця концепція була подумана як штивна схема, коли до формування її підходили б без з'ясування собі її завдань та ролі, без означення вимог, яким вона має відповідати, і елементів, на яких вона має будуватися. Коли ж концепції військової політики надавати характеру і ролі чинника, що відповідно до кожночасних умов, наших спроможностей та вимог чи сучасного дня, чи завтрішньої війни і можливої в її розвитку визвольної збройної боротьби, чи навіть в перспективі перших днів нашого завтрішнього державного існування, мали б унапрямувати цілу практичну роботу, яка призвела б до здійснення основних цілей військової політики — а саме забезпечення за українським народом і державою збройної сили, оборонноздатности і успішного застосування, в потребі, збройного чинника, щоб осягти цілі загально-національної політики — коли концепція мала б відігравати таку ролю, тоді не може бути мови про те, щоб вона допровадила до тупику, або звузила військову роботу. Навпаки, так зрозуміла концепція військової політики буде кожночасно, за всяких умов, отже і еміграційних та найбільш декон'юнктурних, штовхати в напрямі ставлення військової роботи. Усвідомлений загалом українського воєцтва образ всіх умов, можливостей, небезпек і мимог, що від узгляднення їх залежить успіх або неуспіх не тільки самої військової роботи, але цілої національної політики, а далі усвідомлення, що остаточно найбільшою мірою все залежне від власних сил, від незламної власної волі здійснити при всяких умовах постуляти української національної рації — поскільки така концепція це все буде ясно рисувати перед очима — вона буде тільки штовхати українське воєцтво до максимальної ініціативи, праці та зусиль, щоб здійснити вимоги цієї концепції. Отже в такому характері концепція зможе відіграти ролю могутнього мобілізуючого чинника, що посилюватиме всю військову роботу. Це з одного боку. А з другого: вона буде в силу своєї унапрямуючої ролі давати запоруку, що практично виконувана військова робота — навіть у рямках часто дуже скромних можливостей — не буде випадкова, а продумана, налита відповідним змістом, підпорядкована певним цілям та плянам із погляду оправданности постійно піддана перевірці діючого мірила.

Тому незвичайно важливо мати свою власну, україн-

ським національно-визвольним і державним раціям відповідаючи, концепцію військової політики і згідно її вимог вміло використовувати всі можливості, а в тому й ті, що стоять або можуть стати перед нами на чужині.

Але саме намічення бажаного характеру і ролі концепції військової політики ще не вирішує, що такою у своїй функції вона мусить бути. Це буде залежне від того, на яких основах, з яких елементів, при якому реальному і повному узглядненні всіх складових компонентів та в який спосіб вона буде складатися.

На погляд автора концепція української військової політики повинна бути співвислідною :

а) з одного боку аналізу і узгляднення вимог :

— сучасної воєнної доктрини в питаннях підготовки, організації та практичного ужиття і діяння модерних збройних сил в модерній війні, а також характеру сучасної війни взагалі ;

— умови та характеру правдоподібної завтрішньої війни з ССРСР, можливих фаз визвольної боротьби України і першого стану нашого державного існування з погляду забезпечення української сторони у всіх випадках відповідною збройною силою, обороноспівністю та пляном застосування їх в потребі ;

б) з другого боку конфронтації цих вимог і потреб із нашими реальними спроможностями, щоб, узгаднюючи навіть найгірші можливості, знаходити в кінцевому результаті розв'язки для здійснення основних цілей військової політики : творення власних збройних сил, запевнення обороноспівности та відповідного пляну їх застосування.

Іншими словами -- концепція військової політики має дати нам відповідь як ми, спираючись на кожночасний наш стан і всі можливі вимоги, що витікатимуть з досвіду воєнної доктрини, з різного розвитку воєнних подій, зокрема визвольної боротьби в Україні, маємо будувати наші збройні сили, забезпечувати за собою обороноспівність, а в боротьбі передбачити найуспівніший спосіб застосування їх шляхом розбудови відповідних плянів, стратегічних та тактичних напрямних і загально-політичних акцій (дипломатичних, пропагандивно-інформативних тощо). При тому повинен бути застосований у формуванні нашої концепції найбільш реальний підхід, що передбачуватиме навіть найтрудніші ситуації.

Сучасний стан воєнної доктрини, її важкі вимоги до модерного стану і готування збройних сил може в деякого викликати песимістичні настрої щодо того, чи ми спроможні виконати всі вимоги і завдання. Поминаючи те, що такий вибір дає ґрунт щоб шукати виходу в орієнтаціях на якісь сторонні, зовнішні сили, такий скептицизм закриває очі перед одною сторінкою нашої концепції військової політики, перед основним завданням її розв'язки, яким є знайдення якимсь способом відповідного вирівнювання на наше упослідження в опануванні всіх елементів і вимог модерної військової доктрини та в диспонуванні всіма підставами і знаряддями ведення сучасної війни. В тому, на наш погляд, якраз основне завдання у формуванні концепції військової політики, її кардинальне питання, як ми повинні навіть при нашій сучасній відсталості в опануванні вимог чи в посіданні технічних та матеріальних передумов, таке вирівнювання знайти. Впрочім, шукаючи того вирівнювання, ми будемо давати підставу під наш власний підхід до проблем сучасної війни, будемо закладати основи під нашу власну стратегію, основи для нашої військової політики. З них виникнуть як наслідок також відповідні вимоги до постановки практичної військової роботи, до проблем організації і змісту її. Правда з погляду професійного вояка такий підхід може видаватися небезпечною імпровізацією і одчайдушністю. Але чи так не оцінювано свого часу як нереальну ту розв'язку, яку вespіла знайти і дати УПА у відповідь переважаючим силою, технічно та матеріально большевикам? Цей факт доводить, що навіть і в найгірших ситуаціях можна знаходити відповідні розв'язки.

А чи до питань модерної воєнної доктрини та її вимог треба нам у формуванні нашої військової концепції підходити з песимізмом та скептицизмом і бачити розв'язки тільки в орієнтації на зовнішні, нам евентуально ласкаві, сили чи кон'юнктури? Неупереджену відповідь можна дістати на це тільки шляхом аналізу сучасної воєнної доктрини і війни та їх вимог, що у висліді має причинитися до формулювання нашої концепції військової політики.

Щоб зрозумілим був наш погляд на цю справу, необхідно з'ясувати собі ті особливості сучасної війни, а далі ті вимоги, які вона ставить до знаряддя війни: збройних сил й їх носія — народу. На ґрунті цих уточнень та висновків треба перевірити, наскільки ми, в нашому бездержавному стані, є спроможні їх подолати, їх узгляднювати в нашій військовій

роботі, або чим ми могли б ці недостачі вирівнювати.

Приглядаючись знаменним особливостям а разом з тим вимогам сучасної війни до модерних збройних сил, можна, на основі аналізу доконаного розвитку і сучасного стану воєнної доктрини вичислити такі найважливіші :

Перша особливість — уполітичення сучасного характеру війни і пересунення тяжости її вирішень від силової в політичну площину та уполітичення модерних армій. Вплив на такий розвиток мало стоталітаризування самого характеру сучасної регулярної війни, при якій мораль народу, суспільства, а в слід за тим армії, залежна, м. ін., від атракційности, популярности, а далі від визнання за свої цілей війни, політичних ідей та політичних інтересів: Як характеристичне для сучасного способу провадження війни, що одночасно потверджує її уполітичення, треба вважати виникнення зовсім нових своєрідних родів зброї і служб, як „відділів психологічного керівництва війною“ (США), „урядів воєнної пропаганди“, „дезінформації і політичного розкладу“ (СССР) тощо. Далі, варто відзначити, що нераз — як вже в I світовій війні, а також у другій (н. пр. Італія) — на висліді війни починає в першу чергу впливати політичний момент, відзначуваний як заломання, (царська Росія та Німеччина в I-ій, Італія в II-гій світовій війні) і дальшою чергою чисто силова, мілітарна розигра, яка, до речі, у своїх успіхах або неуспіхах тісно пов'язана з політичною постановкою. Ще дальшим доказом того уполітичення війни і взагалі воєнної доктрини є постання в останній світовій війні також нового, поширеного поняття стратегії — поняття т. зв. великої або генеральної стратегії у воєнній доктрині. Вона, у відміну до дотеперішнього розуміння стратегії, як керування і планування мілітарною стороною провадження війни, інтерпретується як уміщення ролі та воєнних дій збройних сил в цілісному, тотальному провадженні війни й їх підпорядкування політичним цілям війни. Доказом іншого, негативного роду значення політичного моменту в сучасній війні є, н. пр., той досвід продемонстрований Гітлером у війні з большевиками, що противник часто навіть при своїй хвилевій мілітарній ослабленості і при великих успіхах другої сторони, що шукає тільки мілітарного вирішення, може вмілим використанням, при відповідних умовах, свого маневрового простору і зв'язаного з тим „довгого віддиху“ та занедбання

чи легковаження політичного боку війни напасником відзикати з часом, в наслідок свого морального неослаблення, не лише силове вирівнання, але навіть втрачену перевагу. Багатомовним є факт останньо перепроводжуваного у всіх арміях політичного вишколу вояцтва та творення різного роду служб, завдання яких дбати про те, як унапрямувати політичну поставу армії в окупованих теренах та вчити її вміло пропагування власних цілей війни тощо. Все це потверджує уполітичення характеру сучасної війни, потверджує величезний вплив політичної постановки на наслідки війни та ролі політично свідомих збройних сил, підготованих нести власні політичні ідеї. Модерна воєнна думка це дуже наглядно підкреслює і старається дуже послідовно — інша річ, чи завжди вдало та правильно — відповідно до тої особливості і вимог сучасної війни підготувати знаряддя війни — збройні сили.

Друга особливість — це збагачення самих форм та родів війни і відповідно з тим обтяження цілого народу і його збройних сил незвичайними вимогами до їх здатності з цими формами війни справлятися. В залежності від геополітичного положення, від того як розпоряжати простором та від ступня технізації даної держави, далі від зв'язаної з тими моментами різної здібності до офенсиви чи оборони — воєнна думка останніх часів створила різні форми та роди війни, при чому поняття „регулярної“ війни втратило своє дотеперішнє розуміння. Елемент заскочення противника об'являє навіть саме поняття війни, — демонструючи, п. пр., „блискавичну війну“ — але одночасно воєнна доктрина і зокрема воєнна практика доказали, що навіть при небувалому технічному розвитку середників знищування і всупереч донедавнім поглядам — слабшій стороні у війні, нездатній витримувати т. зв. колись „регулярної“ війни, залишається як дальша форма війни партизанська війна, зумовлена не так фактом допомоги їй з боку фронту, а передусім підтримкою населення та відповідною топографією терену. Ця релятивізація „регулярності“ війни, теоретична та практична можливість її різних форм і заскакування ними противника, вимагає не лише відповідного підготування в різних варіантах стратегічних плянів можливої війни, але і потягає за собою конечність так в самій структурі, як ще більше у вишколі, в опануванні воєнного ремесла всебічно підготувати збройні сили, зокрема сухопутні, опанувати найрізніші роди війни. Це першою чер-

гою, а далі, розтягнути ці заходи на ціле населення, його відповідно мілітаризуючи. Можлива різновидність модерної війни ставить найбільші вимоги до моралі збройних сил і цілого населення, без якої не під силу ані народові ані його збройним силам витримувати всі важкі проби війни. Нарешті, пов'язання вимогами евентуальної передбачуваної стратегії, що є оформлювана на основі, м. ін., враховування правдоподібно накидуваної ворогом різновидности війни, так цілого національно-державного організму і його розвитку, як і зокрема кончеюної розбудови і підготовки збройних сил — це дальша послідовність відміченої особливости сучасної війни.

Третя особливість — не зважаючи на те, що інші, крім силового, моменти, як політичний, господарський, стратегічний, набули свою питому вагу, сам мілітарний чинник — збройні сили як знаряддя війни не втратили на значенні. Вони перейшли тільки велику еволюцію в напрямі технічного удосконалення і модернізації своєї зброї та відповідного структурного розросту — летунство стає самостійною стратегічною, а не допомагаючою сухопутнім військам, силою, нова окрема позиція панцерних військ і артилерії — з тенденцією піднести до максимум свою вогневу силу, маневрову та транспортну спосібність, щоб бути належно підготованими до рухомих родів війни й її різних можливих несподіванок. Вагітний найрізнішими несподіванками і перспективами характер сучасної війни доконує щодо самих збройних сил зміни в тій площині, що наказує виривати їх із всіх штивних рямок та форм, питомих давнішим поняттям регулярної армії, модифікувати їх організацію, зокрема вишкіл (індивідуалізація у школенні поодинокого вояка та намагання запевнити арміям самостійність діяння на випадок революційно-партизанського характеру війни — це в большевиків і теж в ангійців). Що консеквенцією того розвитку є також особливо високі вимоги до старшинських кадрів, виплекання в них найбільше почуття відповідальности, творчої ініціятиви та всестороннього опанування военного діла — це, хіба, саморозуміле. Вимога постійної і все поліпшуваної модернізації збройних сил та їх відповідного до нових ситуацій організаційного розвитку і, вкінці, опанування ними вимог сучасного военного діла — це консеквенція розвитку военной доктрини і военной практики остатніх часів.

Четверта особливість — це уявлення найтіснішої залежності загальної оборонної даного національно-державного організму і зокрема стану його збройних сил, їх модерного технічного вивінування і спроможности провадити модерну війну, від загального ступеня розвитку цілого національно-державного підмету — народу, від його культурно-цивілізаційного і політичного стану, від численности і національної однородности, фінансово-господарського положення, продукційно-технологічної спроможности, простору, соціальних відносин, стану наук ітп.

Ця особливість сьогодні настільки очевидна, що видається зайвим згадану залежність як загальної національно-державної оборонности так і збройних сил від ступеня загального розвитку ілюструвати будь-якими прикладами.

Хоч з'ясовані повище особливості тільки в дуже загальних рисах відзначають суттєві і питомі сучасній війні сторінки — все ж вони дозволяють не лише вказати, під яким кутом належить проводити підготовку даного народу під час війни, або, кажучи простіше, як ставити військову роботу — чим лише дозволяють накреслити повний її діязон та широту ставлення. Ця робота крім ставлення збройних сил включає також сторінки відповідної політичної підготовки, стратегічного плянування й відповідного унапрямлювання загальнонаціонального і загальнодержавного — економічного, промислового тощо — розвитку, що його метою створити основи під силу і обороноздатність. З'ясовані особливості дозволяють також робити собі один, на нашу думку, незвичайно важливий висновок. А саме, що вузькою можливістю спеціалізації у чистому військовому ділі не вичерпується військова робота і що, у випадку декон'юнктури чи браку можливостей на її ставлення, є ще інші сторінки, в яких навіть тоді можна б і треба б певну роботу виконувати. Коли не можна як слід підвищувати стисло військових кваліфікацій, або дуже обмеженою мірою, н. пр., виключно теоретично, то все ж можна думати про підготовку вояцтва у морально-політичній площині, у творенні ним відповідних підстав під силу загальнонаціонального чи державного організму. Це передумова завтрішнього

дальшого поглиблення і конкретизовання військової роботи у формі організування вже реальних збройних сил. З погляду вимог сучасної війни є багато сторінок, які можуть мати такий характер ставлення військової роботи.

Але ще щось інше, надзвичайно важливе, показують згадані особливості сучасної війни та її вимоги і разом з тим вимоги воєнної доктрини.

А саме, що концепція військової політики як і взагалі військова політика і практична робота, а далі вибір постановки провадження війни (її стратегія) не зводяться до застосування і вмілого примінення самого вузького фахового, спеціального військового мистецтва. Що не виключно у можливому, залежному у не державного народу без сумніву від умов і кон'юнктури, ставленні військової роботи у формі прямого застосування нормальних для всякої армії способів та методів підготовки і організаційного формування полягає військова робота, що тим самим не лише це мусить мати на приміті концепція військової політики. Загально перераховані особливості і вимоги сучасної війни доводять, що дана воєнна концепція і доктрина війни у даного народу або держави залежні не від якогось шаблону загальної, для всіх обов'язуючої, суми військових досвідів, а перед усім залежні і диктовані реальними потребами, можливостями та спроможностями даного народу або держави. Наука і досвід війни відіграють допоміжну, а не засадничу й основоположну ролі для формування військової концепції. Кождий народ, кожда держава формують у залежності від своїх умов, від загального силового потенціалу і розвитку спроможностей свій власний шлях, власну концепцію, щоб скласти іспит під час важкої воєнної проби, вміло застосовуючи і використовуючи всі елементи, якими розпоряжають, та намагаючись розбудовою одних вирівняти недостаток других. Це, зокрема нам українцям, треба мати на увазі, бо тільки тоді можемо не попадати в песимістичні і скептичні настрої, коли на тлі наших недоліків будемо стверджувати непередготованість, відсталість та неспроможність.

Безсумніву — коли конфронтувати постулати модерної війни з нашими спроможностями, то в неодному можна ствердити нашу відсталість — брак спеціалізованих та кваліфікованих кадрів, технічну відсталість тощо — але це не має пересудити формування нашої концепції військової політики. Це мусить дати напрямні як подолати недоліки, як з ними справитися та їх розв'язати.

Оцінити важливість недоліків, можливу далекосяжність відсталості і тим самим необхідність такого чи такого розв'язання, можна тільки в наслідок оцінки власних потреб і спроможностей, тільки узгодивши правдоподібні обтяження і проби, перед якими даний народ чи державу може поставити у війні здогадний ворог із своєю правдоподібною військовою доктриною і своїми силами. В нашому випадку це дозволяє на висновок, що належно оцінити наші недоліки щодо постулатів модерної війни можна лише в конфронтації із здогадними перспективами розвитку майбутніх вирішних подій — отже війни з ССРСР або революції та правдоподібних в їх ході воєнних змагань. Лише в конфронтації з тим можна буде бачити які з вимог модерної війни можуть особливо гостро постати перед нами та до яких повинна наша сучасна військова політика вже сьогодні відповідно готуватися, щоб вже сьогодні, незалежно від кон'юнктури і в міру скромних можливостей виконувати конкретну роботу.

Але це вже завдання дальшого розділу нашої праці.

*

ЧИТАЙТЕ!

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

журнал

» ДО ЗБРОЇ «

Стратегічні й тактичні теорії, що лягли в основу II світової війни

Поняття війни, її цілей, завдань, доцільних способів її провадження — від старинного поняття як „суду Божого”, аж до Клявзевицького сформулювання, як політичного інструменту у людських взаєминах — має свою довгу, цікаву, повчаючу історію.

Однак темою цієї статті не є подати історію розвитку стратегічних і тактичних понять, тільки представити теоретичні досягнення в цій ділянці, оперті на досвід I світової війни, з якими вступлено в II світову війну та змінами, які приніс досвід другої світової війни, його теоретичне оформлення і сказати на розвоєві тенденції новітньої стратегії та модерної тактики.

Як основу, від якої виходитимемо в наших розважаннях беремо Клявзевицького, тому що він є беззастережним батьком новітнього філософічного обґрунтування війни, стратегії і тактики. (Клявзевицький „Про війну” — *Vom Kriege*.). В двох перших питаннях він заховає й досі свій беззастережний авторитет — однак в питаннях тактики він вже перестарілий.

Зачнемо з самого поняття війни, її стосунку до політики, її цілей та завдань. Клявзевицький формулює їх так:

... „Війна — це не лише політичний акт, а й справжнє знаряддя політики, провадження політичних взаємин, здійснення їх іншими засобами”.

... „Політична мета, як первісний мотив війни, стає мірилом і для мети, що її мають досягнути в наслідок воєнних дій і для визначення потрібних напружень . . . ”.

... „Отже війна, це акт насильства, що має змусити противника виконати нашу волю . . . ”.

... „Звідси виходить, що метою воєнного акту, завжди повинно бути завдання обезброїти, або коли хочете, знищити противника . . . ”.

„Воєнне мистецтво взагалі і полководець в кожному окремому випадку можуть вимагати, щоб напрями та наміри політики не суперечили цим засобам . . . ”. „Усі види війни можна розглядати, як політичні дії . . . ”.

Ці погляди Клявзевицького поділяє також Ленін, розвиваючи ті місця, що говорять про діалектичну природу війни, однак він оспорує ідеалістичний підхід Клявзевицького до політики.

За Леніном цей погляд пануючий у воєнній політиці, як офіційний, в пілому СССР.

Клявзевицький, підкреслюючи стислі стосунки війни до політики, мав на думці тільки зовнішню політику. Лише Людендорф у своєму творі „Війна і політика” (*Kriegsführung und Politik*) поширює цей стосунок і на внутрішню політику. Правильність такої постанови в цілості оправдала практика II світової війни.

Людендорф розрізняє:

1. зовнішню політику, завдання якої визначити фронти боротьби сприймливі із стратегічного боку, союзників, і власну тактичну силу;

2. внутрішню політику, що є базою духових сил війська і волі спротиву народу. На думку Людендорфа, той вплив внутрішньої політики на провадження війни впливає такими вирішними елементами, які не були досі відомі використані, а саме:

а) пропагандою, що діє ударністю ідейних та моральних впливів і то так через впливи на зовні, як на власні збройні сили та на цілий народ;

б) спроможністю продукції для воєнних та мирних цілей;

в) соціальними відносинами, що зменшують або підносять волю спротиву народу.

Він узасаднює недроздільність цих елементів і їх рішальну роль у війні. За них відповідають в мирний час, тобто в час воєнної підготовки — політики, а під час війни — ними грає військова стратегія і тактика. Звідси його логічний внесок про кінцевість односторонньої політичної і військового провладу, як передумови успіху кожної війни. З цим поглядом можна погодитися, якщо йдеться про воєнний час, але він цілком не до прийняття на час миру, бо це провадило б до мілітарної диктатури, до тоталітарного режиму. Якщо якась нація не прагне імперіалістичних цілей, а війна для неї тільки оборона власного життєвого інтересу, тоді вона і на час війни і при демократичному устрої досягне такої координації воєнного політичного кабінету та військового штабу, що не мусить йти на ризико військової диктатури чи тоталітарного устрою під час миру.

Ще один крок вперед в цій проблемі, це праця учня Клявзевица Дельбрюка (*Geschichte der Kriegskunst*), яка умотивовує існування двох форм війни, що мають окремі форми стратегії т. є окрему форму цілей та завдань війни і їх ставлення до політики. Дельбрюк розрізняє:

а) обмежену війну і б) необмежену війну.

Обмежена війна, на його думку, вимагає стратегії вичерпання (нищівна стратегія — *Ermattungsstrategie*) необмежена війна стратегії знищення (нищівна стратегія — *Vernichtungsstrategie*).

Людендорф різниться від Дельбрюка, хіба, тільки тим, що для цієї першої категорії воєн жадає примінення іншої стратегії т. зв. стратегії з обмеженими цілями, а для другої категорії — т. зв. комбінованої стратегії.

Перша полягає в тому, щоб через використання слабих місць противника і використання своєї переваги змусити його заключити мир, не виставляючи себе на небезпеку. Ця стратегія допускає застосування економічних блокад, пропагандивних акцій (новий термін на це — „холодна війна”), військових союзів, блоків тощо. Для підтримки цих політичних акцій рекомендується застосовувати демонстрацію збройних сил або воєнні дії локального характеру. Як бачимо, цю стратегію добре застосувати до значно слабшого противника. Як приклад може послужити військово-політичний шантаж, як це було при пакті Гаха — Гітлер.

Друга форма воєн, не обмежена війною (новий термін „тотальна війна”), яка вимагає нищівної стратегії, т. зв. нищівних боїв, в яких так звана стратегічна битва вирішує виграш війни.

На нашу думку, цей поділ, якщо його прийняти за остаточний, неповний. Він не узгоджує цілого комплексу громадянських і визвольно-революційних воєн. Авторитети державних націй, не звернули на ці явища своєї уваги. Такі війни несуть у своїй найвищій потенції елементи національно-політичні, ідейні, соціальні у революційній формі, які визначають їм питомий характер. Точне з'ясування зрозуміння цієї проблеми в поодиноких народів годі у рямцях цієї статті зробити. Треба ствердити, що кожда з них трьох типів стратегії виводила окремі допоміжні тактичні теорії, узasadнені воєнними доктринами даних країн, які тісно узгоджують їхнє геополітичне та стратегічне положення. Ці теорії виступають у двох формах: оборонної і наступної.

До цього питання повернемо згодом, а поки говорити про стратегію і тактику вважаємо за доцільне з'ясувати ці поняття. Клявзе-віц подає таку дефініцію: Стратегія — це наука використання боїв для цілей війни. Тактика — це наука про використання збройних сил у бою.

Щоб не було помилкового розуміння, уточнимо різницю між стратегією і тактикою.

Стратегія діє операціями, що у систематичному пов'язанні провадять до політичної цілі, тактика — боями, що ведуть до стратегічних цілей. Стратегія і тактика мають спільні засади, принципи, примінення яких залежить від ситуації. (Фох: Щоб досягнути безумовне повалення ворога — засада наступної стратегії — тактика мусить провадити бої доцільно).

Кожний рід зброї має свою тактику, т. є методи й засади, найдоцільнішого свого примінення в різних бойових ситуаціях. Є це т. зв. елементарна тактика даного роду зброї. Вона постає в результаті розвою даного роду зброї, досліджень і досвідів примінення. Ми розглядатимемо загальну тактику, яка далеко не є сумою елементарних тактик, тільки своєрідною конструкцією співвідняння різних родів зброї (які вже знаємо і які ще будуть впроваджені) у воєнних діях. Комбіновані відділи набувають в модерній війні інших тактичних якостей. Вмілість доцільного застосування і провадження родів військ у загальній тактиці, це тактична оперативність.

Звідси організаційна структура збройних сил з огляду на впровадження нових родів зброї і тактичне її примінення переходить постійну еволюцію. Звідси й потреба цілу збройну силу підчинити волі одного командування, чого домагаються всі військові теоретики. Тому беремо це як догму.

Коли беремо збройні сили як цілість, то вони є троякісною організацією в одному тілі:

командування — мозок,
бойові частини — всіх родів зброї — рамена,
тилові частини і адміністративні служби — шлунок і ноги.

Це є ті три тактичні предмети, знищення одного з них, це знищення бойової сили ворога, що є ціллю кожної війни.

Другий тактичний предмет — бойові частини — займає зовнішню або передову полосу, перший і третій предмет займають внутрішню або тилову полосу. Звідси дві тактичні полоси: нападу й оборони.

Ген. Фаллер у книжці під наголовком „Друга світова війна в 1939-45 рр.“, застановляючись над значенням тих трьох тактичних предметів і двох тактичних полос, будує тактичні теорії, на яких базувалася II світова війна.

1. Це тактика паралізування. Вона була примінена в 1939 р. у війні з Польщею і мала в німців назву блискавичної війни (*Blitzkrieg*). Ця тактика полягала на атакуванні зразу командних точок, опісля бойових частин. Заатаковані й неурухомлені командні точки не командуєть частинами й через те брак лучби й проводу, частини унерухомлюються, а опісля, заатаковані ударними частинами ворога, окружені, є винищувані або фізично або пропагандою і складають зброю. У цій тактиці оперативне значення дістають летунство й механізовані наземні роди зброї, інші дістають допоміжне значення. Тактичною проблемою стало не шукання вирішної, тактичної битви з центральним любовим проривом чи оточенням, яке в першій світовій війні перепроводжувало з масованням артилерії, а опісля заступено його змасованням танків чи летунських налетів, але став прорив на безчисленних місцях командних точок, т. є ударів і оточень, т. зв. мішки, кітли. Одже при тому знищення командних точок (стратегічних предметів) і пропаганда прямували, щоб виграти війну.

2. Друга теорія — це тактика деморалізації. Після цієї теорії не тільки стратегічний предмет, яким є командування, має бути предметом знищення, але також ціла тилова тактична полоса. Це має доконати тільки саме летунство. Зламання бойової сили народу і знищення запасових ресурсів ворога (індустрія, господарське життя) провадять до повстання, внаслідку якого повинен наступити програш війни. Цю теорію розвинув італійський генерал Дюе (*Duher*), „Володіння в повітрі“. Обидві теорії, як бачимо, перенесли проблему війни з фізичної до моральної сфери.

Вони різняться тим, що перша потребує летунських і сухопутних сил, і то в їх координованому діянні, отже єдність летунства й армії під одним проводом, друга — тільки летунства, а армія виконує роль окупаційно-поліційних сил (міліція).

В першій теорії, акція лежить в мілітарній сфері, т. є в знищенні повітряними атаками, т. зв. стратегічними бомбардуваннями, потенціалу цивільного життя. Отже не боротьба збройних сил із збройними силами, тільки з народом, отже тотальна війна і то терористичного характеру.

Теорію Дюе розвинули і застосували в практиці США і В. Британія. Тут приходять різні варіанти тактично-оперативного значення, диктовані простором і театром війни. Досвід американсько-японської війни на Тихому океані і досвід повітряних дій на Німеччину поставив перед ними дві основні нові тактичні проблеми:

першу — летунських баз і другу — постачання та його забезпечення. Цю проблему Америка розв'язала в той спосіб: летунство в співпраці з морською фльотою будує морські летунські бази крім досі існуючих сухопутних баз, т. зв. рухомі бази.

Проблему постачання і його забезпечення, як говорить звіт ген. Маршала, Арнольда і адмірала Кінга, розв'язано в той спосіб: а) забезпеченням постачальних конвоїв, б) нападом на випадові бази й виробничі осередки ворога, щоб їх знищити. Життєздатність цієї тактичної теорії скріплює застосування атомової і водневої бомби, як нищівного середника. Ця теорія, як бачимо, є офенсивного характеру і має так довго тактичну перевагу, доки існує летунська перевага і таємниця атомової бомби є монополем однієї сторони й немає жадних середників протиоборони перед нею. Все ж ця теорія має перед собою приваблюючі перспективи бути приміненою в III світовій війні, коли до того приходять нові нищівні зброї

3. Теорія комбінованої системи. Її розвинули німці. Вона є побудована на двох елементах:

а) доктрині Клявзевица про тотальну війну і стратегію знищення;

б) на доктрині Дуге про значення деморалізаційного нападу.

Доктрину Дуге про зламання ворожого спротиву через зломання бойового духа народу, ще заки його сухопутні сили мали час змобілізуватися, німецька теорія каже застосувати не тільки при допомозі летунства, але також при допомозі пропаганди і нападу збройних сил, від якого вимагається, щоб він був заскоченням і блискавичний

Ця комбінована теорія є оригінальна в тому, що ціль її зламати бойову силу ворога перед, а не після вибуху війни (елемент часу) і не фізично, як це пропонує Дуге летунськими нападами, але морально при допомозі пропаганди, яка набирав стратегічного значення (пропаганда — поширення стратегії). Звідси віра й сподівання, що війна буде короткотривала, т. є при короткому часі і при малому знищенні майна знівечити бойового духа ворога, змусити до миру, який має використати дипломатія і організаційна вищість німецького народу. (Застосування засади тісного пов'язання політичного з військовим проводом).

Третя форма воєн, це революційно-визвольні війни з стратегією самоозначення та партизансько-повстанською тактикою, не буде предметом розглядання. Цей рід воєн у військових теоретиків не розроблений, має, однак, дуже багатий сирій матеріал Він цілкомовито самостійний, залежний від часу, простору, укладу політичних сил та ідейних ударів. Джерельні матеріали дають нам часи французької революції, спомини Джорджа Вашингтона, часи большевицької революції, визвольні змагання українського народу і інших поневолених та колоніальних народів. Їх усистематизувати, усталити закономірність і принципи — це предмет окремої аналізи.

Ми будемо продовжувати розважання над формами й принципами нападу й оборони, що все ж лишилися незмінні у всіх родах стратегії і всіх тактичних теоріях, однак набрали іншого, скомплікованого оперативного значення, скомплікованої механіки, організації і методів переведення.

Константуємо — основним середником війни лишився б і й. У тактичному розумінні він має дві форми, т. є напад і оборону. Всі інші форми є похідні. На полі бою існують три головні форми нападу: чоловій (лобовий), криловий і тиловий.

Чоловий напад має два типи. Це будуть: удар скрушення і удар пролому. Удар скрушення полягає на зв'язанні і обсаженні ворога, дальше на змушенні його ужити резерви і нищити його сили до часу, доки ворог не може витримати напору і для уникнення цілковитого розгрому змушений до відступу.

Переслідування є новою атакою і його треба, як досвід вчить, виконати впровадивши нові сили.

Чоловий напад допускається тільки при переважаючих силах нападника й перевазі рухомих середників боротьби. Блискучі досягнєння німців виказали, що рух має більше значення як вогонь.

Удар пролому полягає на тому щоб вбити клин у ворожу лінію, щоб розчленувати ворожу силу, откружити й знищити її або змусити до капітуляції. Треба намагатися зробити більше проломів і откружень (досвід німців), тоді існує менша шанса ворога зібрати свої сили і ставити спротив чи виконати організований відворот. Як бачимо, тут нападаючий мусить мати переважаючу силу (досвід операцій в Арденах). Другою формою нападу — криловий наступ. Криловий наступ має два типи: однораменний (флянковий) і двораменний. Техніка крилових наступів така: зв'язувати ворога на цілому фронті, а згромадженими силами на одному з крил або обидвох крилах зробити обхід чи обхват і заатакувати ворога з флянки або тилу.

Тиловий напад не зв'язаний з діями пролому чи откруження. Він може бути виконаний самостійно, або в сполучі з іншими формами нападу. Він полягає на тому, щоб заатакувати ворога з заду, або далеким обхідним маневром особної частини, або скиненням спадунів, атаком летунства чи ужиттям партизанки. Форма ця була залюбки стосована в II світовій війні в усіх видах і категоріях.

Друга головна форма бою — це оборона, з оборонних тактик заслуговують на увагу дві її категорії, це посередня і безпосередня оборона. Посередня оборона, це тільки допоміжні середники безпосередньої оборони. Розрізняємо три головні форми оборони: 1) лінійну, 2) простірну і 3) рухому.

Лінійна форма оборони, з старинних часів і середньовіччя втратила на своєму значенні.

Простірна оборона полягає на розбудованні вширш і вглиб фортець та замків, що творили сітку укріплень (середньовіччя), а тепер на розбудованні укріпленого оборонного поясу н. пр. в I світовій війні Верден і Перемішль, в II світовій війні лінії Мажіно, Сталіна, Зігфріда, атлантійський вал тощо.

Рухома оборона використовує обидві попередні, але з ними не зв'язується, стосує маневрову тактику на даному терені, уживаючи рухомих укріплень (таки, панцери). Ця рухома оборона має найбільші перспективи застосування в майбутності. Клясичним доказом є бій в Арденах (16. XII. 1944 р.).

Як бачимо, методи цих двох форм боротьби нападу й оборони перейшли велику еволюцію. Зміна в провадженні війни й організації

бою постала через впровадження нових родів зброї та їх примінення. Війна тепер ведеться на землі, морі і в повітрі, не в лінії і земному просторі, а в кубічних просторах. Велику вагу набрали нові роди зброї і військова адміністрація та технічна частина армії. Війна стала більш складною, скомплікованою, бо більш складових частей входить в гру, не тільки армія, але цілий народний потенціал, вимагають інтелегентного вояка, свідомого і морального громадянина, досвідченого командування вже на нижчих щаблях і гнучку оперативну ініціативу проводу, так політичного як військового.

Одно осталося не порушеним, рішальна розигра відбувається на давньому помості — поземеллі. Рішення, хоч впроваджено нові роди зброї (летунство тощо) і нові середники нищення, досягається на поверхні землі піхотою. Звідси також далекойдучі зміни в організованні армії та нова роля і вивізування піхоти.

Зробивши аналізу стратегічних концепцій та тактичних теорій, ми подали синтетичні форми оборони й нападу, а тепер на прикладі II світової війни хочемо вказати наслідки, наскільки вони були життєздатні.

Стратегія Німеччини: ціль — здобути життєвий простір для німецького народу (лебенсраум),

Гітлер в „Майн Кампф” визначає Схід як „німандслянд,” (нічию землю), а це означало, що він шукатиме того життєвого простору на Сході. Його досягнути можна тільки війною з ССРСР. Політичний замисл був поконати насамперед Польщу, Францію й Англію, кожду зокрема, а відтак розправитись з Росією. Для обґрунтування свого імперіалістичного заміру творить теорію про вищіє германської раси з націоналсоціалістичною партією, еманациєю нації та її геніальним фігурером. Для зовнішнього світу туманна ідея „європейського нового порядку” з засадами соціальної справедливости й справедливого поділу світових дібр, а в дійсності — тільки добробут для самих німців.

Цю стратегічну концепцію поконати противників кождого зокрема скріплювали нерішучі потягнення альянтів у міжнародній політиці, які не могли припинити своїх розбіжних інтересів та національних антагонізмів.

Завданням німецької дипломатії, що була на службі війни, а не миру, було приготовити стратегічні вихідні так політичного як і простірного значення й їх зручно маскувати. Успіх стратегічної концепції вимагав „заскочення”, тому зовнішній світ завжди діставав „доконані факти” і в ім’я того доконаного факту не зачинав війни. Девіза забезпечити німців від війни на два фронти є ключем для розв’язки всієї дипломатичної гри, яка провадилася виключно під кутом будучої війни.

Німецька стратегія типова офенсивна стратегія, що тісно пов’язана з імперіалістичною політикою III Райху й офенсивним характером німецького народу. Цю стратегію усталив Нюрнберзький процес, а передусім процес проти маршала Гальдера, шефа штабу. Другою основною прикметою були засади т. зв. „активної провокації”, третьою — вмішування у внутрішні справи своїх противників, виступаючи в ролі оборонців гноблених меншин.

Союзники Німеччини Італія, Японія та сателіти, наслідували так в політиці як стратегії тактику німців, мимо своєї „резервації”.

Противники Німеччини Польща, Франція, ССРСР, США, В. Бригання провадили оборонну війну, почасти привентивну. Тому їх стратегію можна називати стратегією вичерпання.

Цілі війни альянти окреслили в Атлантийській хартії, в договорах в Ялті й в умовах капітуляції Німеччини.

Вони тісно пов'язані з цілістю політики США. Життєвий інтерес США вимагав виключити Німеччину та Японію як потенціональних промислових конкурентів і монополюно опанувати світові ринки збуту. До того треба було торгівельного лібералізму, затримати паритет золота і уміжнароднити середник комунікації. Це багатим, промисловим США давало можливість затримати і піднести свою „проспериті”, а навіть легко панувати силою долара.

Атлантийська хартія і ОН угольні камені американської дипломатії з концепцією еволюційної побудови „інтегрального світу” з світовим урядом — в наслідках II світової війни показалися, на практиці поки що, утопією. Плян Черчила об'єднаних держав Європи і плян Маршала — її частковим виконанням.

Звідси твердження Віліяма Буліта, що Америка виграла війну, однак програла мир, слухне.

Цій концепції протиставився ССРСР, висуваючи концепцію світової революції пролетаріату, — світового комунізму, — з виробленою і випробованою стратегією і тактикою революції, з випробованою соціальною і політичною структурою, що має на меті закріпити її мілітарні і стратегічні здобутки. Звідси слухний висновок американських публіцистів: „Другу світову війну виграв цілковито тільки ССРСР”.

Англія і Франція приступили до II світової війни в обороні своїх оборонних військових союзів, що мали завдання боронити „рівноваги сил” (balance of power) щоб затримати „статус кво” і під впливом страху перед експансією Німеччини.

В наслідок війни Англія втратила цю рівновагу, заплатила втратою імперіального становища та престижу і розладом цілого „Комонвелту”. Франція — внутрішнім хаосом, втратою мілітарної сили та значенням „жандарма” Європи. Тому що військовий і політичний проводи США не вміли визначити в другій фазі II світової війни своїх цілей і завдань, як це своєчасно вмів зробити ССРСР — США сьогодні стоять у локальних фронтах проти свого недавнього союзника в обороні тих самих стратегічних цілей, в ім'я яких зачинали другу світову війну.

У своїх стратегічних і тактичних розважаннях ми свідомо залишили один елемент, основного значення а саме — простір і зв'язані з ним тактичні комбінації та воєнні потенції.

Його доцільно розглядати, конкретизувавши протиставні упорюючі сили. Розробку цих простірних стратегічних ситуацій знайдемо в капітальній книжці американського військового теоретика Гомер Лі „Година англосаксів”. Він передбачливо окреслив об'єктивні дані, для вибуху II світової війни і всі варіанти можливого її закінчення дав основні закони війни, а що найважливіше — об'єктивні дані

що викличуть вибух третьої світової війни. Цю книжку брав із собою на мирові конференції Рузвельт і Труман. Вона, це ключ для стратегічних простірних міркувань американської дипломатії.

До проблеми III світової війни, яка покищо є академічного характеру, прийдемо, з'ясовуючи голоси фахової преси.

сот. ЯРОСКАВ БОГОР

ЖУРНАЛ „ДО ЗБРОЇ” ІНФОРМУЄ УКРАЇНСЬКУ ЕМІГРАЦІЮ ПРО БОРОТЬБУ УПА!

**Поширюючи журнал „До Зброї”,
поширюєте вісті про Рідний Край!**

ЗГОЛОШУЙТЕСЯ

НА КОЛЬПОРТЕРІВ

журналу

» ДО ЗБРОЇ «

Спір за стратегічну концепцію майбутньої війни і „тотальна дипломатія“

„Нашим першим завданням є забезпечити мир. Коли ж офенсива миру мала б не дати наслідків, тоді нам належатиме охорона Сполучених Штатів Америки нашою власною збройною силою”. — Такими словами перед Національним Жіночим Пресовим Клубом в Нью Йорку уточнив ген. Омар Бредлі, шеф об'єданого генерального штабу, завдання збройних сил США.

Щоб можна вірно інтерпретувати значення такої твердої мови відповідального за збройні сили США мужа, треба взяти до уваги ментальність американського обивателя взагалі. Той обиватель, вихований впродовж півтори сотки років в поступаючому добробуті, може мати зрозуміння тільки для справ, що безпосередньо стосуються того його добробуту — „проспериті“. Йому цілковито зрозумілі необхідності допомагати іншим своїми долями і його людяність показується в тому, що він бере живу участь в дискусії на тему імміграційної квоти ДП („діпі“). Інша справа, якщо йдеться про „речі засадничі“. Для таких він не має розуміння і в його голові не може поміститися, чому, н. пр., для уточнення окреслених форм співжиття між людьми, отже і між народами та державами, необхідно зброїтися і провадити війни. Це для нього називається вже „ідеологією“, що її він викреслює поза рамки своїх зацікавлень. Друга світова війна? Вона почалася для американського обивателя лише Пірл Гарбуром і заки він міг зорієнтуватися що сталося, треба було вже поспішно одягати мундур і плисти на той чи той театр війни. Опісля рішали необхідності війни, що виключали респектувати думку одиниць. Коли ж замовкли останні відгуки гармат, отже коли скінчилися воєнні реалії, вояк перемилися в обивателя в мундурі, якому було поспішно до родини чи дівчини і йому було взагалі нецікаво, що з такого його поспішного виїзду домів може вийти для політики. Політичні і мілітарні проблеми перестали для нього існувати.

Не можна сказати, щоб такий стан в ментальності американського обивателя змінився за останніх п'ять років тривання „холодної війни“ і щоб в нього постало розуміння політичних і мілітарних конечностей, які існують завжди, незалежно від того, чи це т. зв. „війна“ чи т. зв. „мир“. Зате зродилося в ньому інше почуття, непевність і навіть деколи психоза страху перед якимсь ближче неокресленим нападом з невідомого боку. При тому всьому якраз тепер цілий ряд різних вчених, тих правдивих і тих у своїй уяві, в дуже не вчений спосіб намагається настрашити цього обивателя преризними ревеляціями про кінець світу в наслідок вибуху тої чи тої бомби. Психоза шукання запобігавчих заходів проти кінця світу така загальна, що справжні вчені та експерти просто примушені

виступати з освідомлюючими доповідями, в яких вони допроваджують питання атомової, бактеріологічної та промінної війни до розмірів фізичної дійсності. Побіч науковців типу Дейвіда Лільєнтола, що взяв на себе таку невдачу просвітнянську роботу, виступають теж військовики формату Айзенгауера і стараються протиділати безглуздим спекуляціям, які не тільки допроваджують до загальної, для нас зовсім незрозумілої, психози, але теж паралізують намагання державних керманів дати закордонній політиці якийсь більш конкретний і послідовний зміст. Не можна закидати шефові державного департаменту, Дінові Ечесонові, різних „порад“ чи просто домагань, як треба б провадити закордонну політику, от хочби, останній вияв такої ментальності, намагання однієї групи ветеранів війни допровадити до розмови Труман-Сталін... через телефон. Сердеги пояснюють собі відмову Трумана не їхати до Москви дуже просто і пропонують телефон!

Такі імponderабілії американської ментальності. Вони можуть мати теж дуже реальні і непередбачені наслідки. При кінці лютого ц. р. проголошено в західних стейтах протилетунську тривогу. Тому що якраз в тому часі повідомили газети про появу підводних човнів „незваної національності“, треба було департаментові оборони негайно вияснювати, що „хоч правда, що на узбережжю Каліфорнії помічено присутність підводних човнів незваної національності, то вправу з протилетунською тривоگوю не стоять в жадному зв'язку з тією появою і вони мають тільки перевірити справність алярмової цивільної служби“.

Хаотична полеміка в пресі на тему „холодної війни“ та рецептів як втримати мир поглиблює ще той неспокій і загальну нервозність. Обиватель, якого вся інтелігенція абсорбується в боротьбі за доляра, не в силі як слід оцінити географічні віддалі і Марс чи Сталін можуть в нього викликати ту саму реакцію. Тому цитовані вище слова ген. Бредлі дуже зрозумілі, якщо узгляднювати, що думаючі і відповідальні люди стараються звести думання своїх земляків, так в мілітарній як і політичній площинах, до реальних пропорцій. Говорити ясно й ядерно, ось засіб, щоб впливати на громадську думку. Ні генералові Бредлі, ні Ачесонові не можуть імпонувати сенатори, що завзялися коригувати американську політику дуряцькими ініціативами в роді „телефонічних розмов“ чи „віденських конгресів“, але вони мусять паралізувати наслідки таких акцій не менш твердими козирами. Тому Дін Ечесон поставив останнім часом дуже оригінальну концепцію „тотальної дипломатії“ і його останні „сім пункти для замирення“ треба розуміти як реакцію на різні доморослі коректури діяльності державного департаменту (міністерства закордонних справ).

Очевидно, ми далекі від того, щоб акцептувати політичну лінію державного департаменту, хоч мусимо признати, що останні виступи Ечесона в Каліфорнії вже дещо окрилиють класичну європейську дипломатію, принаймні в тепер відбутій рунді. Коли нам доводиться читати про „холодне прийняття“ пропозицій Ечесона в Парижі, то треба над тим призадуматися і можливо навіть поставити питання, чи є змісл посилати французам зброю. якщо вони нині готові приплескувати тільки таким американським пропозиціям, що були б

приємливі Сталінові. Без сумніву, перші транспорти зброї для Європи, це справа для себе і ми не хочемо порушувати її нині. Нам тепер найбільш цікава справа, наскільки США, незалежно від більш чи менш бойких заяв провідних мужів політики чи збройних сил, беруть до уваги можливість війни з Росією і наскільки вони на таку можливість готуються.

Ми повернемося до однієї дуже голосної сенсації з літа минулого року, бо якраз нині бачимо її в яснішому наświetленні. Думаємо тут про т. зв. „бунт адміралів”, який викликав тоді багато коментарів і який залишив для американських високих офіцерів не дуже корисну опінію.

Справа почалася доволі не романтично. Бюджет оборони і додаткові кредити були схвалені сенатом глобально і про розподіл поодиноких сум мав рішати об'єднаний генеральний штаб, в якому побіч його шефа, ген. Бредлі, засідали ще ген. Гойт С. Ванденберг і адм. Люїс Е. Денфелд від воєнної морської фльоти. В наслідку дискусій про розподіл, що, самозрозуміло, мусіло доторкнути теж ряд основних проблем стратегії та воєнної доктрини, адм. Денфелд почував себе покривдженим і спробував шукати сатисфакції, відкликаючись до громадської думки. Формально йшло про те, щоб спинити будову літаконосця носимости 65.000 бр. р. тон. Насамперед появився анонімовий лист в пресі з нападами на державного секретаря воєнної фльоти, Френсіса П. Метюса, та державного секретаря оборони Джонсона. Анонім поставив закиди шефові летунства, мовляв, будова стратегічних бомбардувальників типу Б 36 менше дитована військовими конечностями, як більше пов'язаністю самого Джонсона з летунською індустрією. Після появи анонімового листа відомий воєнний летун Джон Кромелін скликав пресову конференцію, де повідомив, що він автор цього листа. На цій конференції він повторив закиди аноніма з додатком, що Б 36, це конструкційний і мілітарний нонсенс, бо не відповідає вимогам модерної війни.

США відомі із своєї жадоби сенсації, зокрема якщо йдеться про скандали. Однак виступ знаного пільота морського летунства був і для американців надто сенсаційний. Вищі військові кола бачили в тому виступі недопущенну форму порухунків. Як і аж ніяк не могли не підорвати закордоном доброї слави генералів чи адміралів, тим більше що все те відбувалося саме під час подорожі високих військових старшин по Європі. Адмірали, бо вони стояли за виступом Кромеліна, обрали дуже зручну оборону своїх тез, яка пригадає самооборону Ечесона в зв'язку з нападами на його особу після процесу Олджера Гісса (відомі цитати біблії). Ми не думаємо в тому випадку нападати на адміралів чи Ечесона, хочемо тільки вказати на факт, що того роду прийоми, ніяк не зрозумілі в старій Європі, мають своє велике значення у все ще пуританській Америці. Автім, чи не того самого порядку є закид одного знаного нашого націоналіста в США, який у „Віснику”, критикуючи „Позиції українського визвольного руху”, обурюється що в тій книжці не розглянені релігійні питання... Власне в США не можна поминати релігії, навіть якщо мова про... тротиль.

Один з перших, що виступив на допомогу Кромелінові, був

шеф американської флотії на Тихому океані, адм. Артур В. Бредфорд. Він боронив konieczність будувати великі літаконосці, з яких могли б стартувати бомбардувальники з далеко кращим успіхом як Б 36 із спеціальних легунських майданів.***) На його думку, не можна класти акценту зброєнь на стратегічну зброю, бо тактичні вимоги війни йдуть перед стратегічними. Впали теж дальші дуже поважні, об'єктивно беручи, закиди, що Б 36 вже нині не на місці, бо протилетунські стрільна, керовані радаром, можуть знищити кожний літак до висоти 12.000 метрів.

Справа пішла перед сенатську комісію і перед нею адм. Денфелд заявив приблизно таке: стратегічні бомбардування з воєнного погляду не доцільні і не можуть мати великого впливу на фронтіві операції, що єдині вирішують війну; стратегічні бомбардування вдаряють майже виключно по мирному населенні й його головні жертви, це жінки та діти; хоч ми приймаємо війну як конечне зло, то це ще не означає, щоб ми мали забувати, що і війна—одна із форм тичячрічної людської цивілізації — створила дуже окреслені форми воювання, які зменшують жорстокості між людьми і які дотримувати це завжди точка амбіції вояцької честі; перемогти противника зброєю і винищувати поголовно людність — це дві окремі речі.

Аргументація Денфелда не може не викликати в кожній людини спонтанного оплеску. Так говорить дійсно людина, що не перестає бути людиною, навіть як одягне мундур. Зокрема американський обиватель дуже чутливий на аргументацію, яка звертається до всього, що людське. Є тільки одно „але” в блискучій філіпії адм. Денфелда, а саме, що вона оперлася на незнанні деяких основних правд щодо моральної постави єдиного можливого противника — росіяні. І хоч ми з повним признанням глядімо на моряка, що з рукою при шапі стоїть на містку потапаючого крейсера, то розум і почуття справедливості кажуть нам станути по боці ген. Бредлі. На засіданні сенатської комісії виступив теж ген. Бредлі. Його слова не стосувалися спору за техніку, тактику чи стратегію, але були відкритком до почуття відповідальності, що його мусить мати кожний високий старшина. Його критика адміралів була безпошадна, але справедлива. Він — Бредлі — вправді не рішав спору формально, зате рятував добру славу американських генералів і адміралів. Формальним епілогом цього спору можна вважати поставлення адм. Денфелда до диспозиції — 28 жовтня 1949 р.

Як на ділі представляється справа стратегічних бомбардувальників та стратегічного бомбардування в оцінці експертів?

Ми подамо думку німця, майора Георга Фойхтера кол. редактора журналу „Люфтвер” (Повітряна оборона). Він заступає думку, що бомбардувальники далекого радіусу дії, типу Б 36 Д, можуть оперувати у висоті понад 12000 метрів, в якій справність наймодерніших мисливських літаків дуже незначна і в цій висоті „мисливці” не можуть бути небезпечні для бомбардувальників. Теж радарові ракети не мають в такій висоті достаточної певності, щоб поцілити. Але навіть вдосконалення легунської мисливської зброї і на віддаль керованих протилетунських стрілен не може спинити розбудови стратегічного летунства і це з таких причин:

1. Стратегічні бомбардувальники єдино дають можливість успішно контролювати не тільки глибоке заплілля ворога, але цілу його територію.

2. Стратегічна летунська зброя уможлиблює виконати стратегічні летунські десанти (висадки) в довільному місці ворожої території, що матиме своє велике значення зокрема щодо ССРСР. Фойхтер підкреслює можливість творення далеко в запліллі ворога „іжаконих станиць“ (відомих німецьких „Ігельштеллунг“) засоблюваних постійно летунськими транспортами***).

Фойхтер твердить далі, що, хоч стратегічні бомбардування Німеччини не допровадили безпосередньо до капітуляції, саме вони як і абсолютна перевага західних альянтів в повітрі створили таку ситуацію на фронтах, що капітуляція Німеччини мусіла прийти. Як приклад безпосереднього впливу летунства на закінчення війни подає Фойхтер капітуляцію Японії, яка прийшла, хоч японські сухопутні армії оставали непереможні на японському материку і в Маньчжурії.

Ген. Арнолд, шеф американського летунства під час II світової війни, твердить, що Росія боїться летунства далекого радіусу дій, бо не має можливости протиставити йому повноцінну протиборочу. Найясніше уточнює завдання стратегічного летунства шеф американського летунства ген. Гойт С. Ванденберг твердженням, що могутня летунська контр-офенсива може спинити кожний наступ росіян на Європу.

Спір, що формально постав за Б 36 і проти них, мав більш основне значення, як на перший погляд могло б здаватися. Якщо відкинути чисто американську інсценізацію як пресову конференцію сотн. Кромеліна і виступи найвищих військових чинників в пресі і перед сенатською комісією — прийомі в країні демократичних свобод нормальні, де бути добрим вояком, не значить ще писати „дисципліна“ з великого „Д“ та бити закаблуками перед „лягеркомандантом“ — залишається спір за „методу“, або інакше, спір за стратегічну концепцію найближчої світової війни. Зрозуміти основи цього спору важливе не тільки для військовиків, але можливо навіть більшою мірою для політиків. Йшлося саме про дуже основну справу: чи готування до майбутньої війни має включати в себе теж питання стратегічної ініціативи, чи може це готування має тільки обмежитися до того, щоб скршити оборонний потенціал США виключно під кутом дефенсиви. Рішення спору по лінії стратегічної офенсиви означає на практиці продовжувати політику ангажування США в усьому світі. Немає сумніву, що тільки таке рішення спору між військовими дає можливість державному департаментові провадити політику взагалі, бо якщо б переможцями в спорі були виїшли адмірали, то це політично означало б поворот до цілковитого ізоляціонізму із всіми його катастрофальними наслідками для демократичного світу. Очевидно, панування над океанами не забирає США можливости провадити активну політичну гру, але тільки гру а не політику, як теж не відбирає можливости прийти з допомогою нападеним європейським державам згідно з обов'язаннями, що впливають з ратифікації Північноатлантийського пакту. Стратегічно це оз-

начало б однак відобрати собі можливість нищити осередки збройної промисловости ворога та провадити психологічну війну. Не вільно забувати, що ССРС є й остане континентальною державою, недосяжною для безпосередніх амфібійних операцій, цієї класичної тактики під час II світової війни. Без летунства для стратегічного бомбардування США були б примушені відкласти операції аж до часу цілковитої мобілізації воєнного потенціалу, що означало б проволочку в діях майже на один рік і в наслідку до більш чи менш лобових ударів на російські позиції. А такі удари вимагають дуже великих жертв в людях і в матеріалі і вони не всіли принести поважніших рішень. Противник, що диспонує величезними просторами, як ССРС, якому залишається ненарушеним його воєнно-продукційний апарат, не може надмірно зворушуватися невдачами десь в Нормандії чи на грецькому узбережжі. Ситуація міняється, однак, цілковито, коли ССРС мусить рахуватися з негайною та могутньою реакцією США, яка в бігу операцій може розвинути практично до цілковитої контролю простору ССРС. Тоді всі зусилля ССРС, щоб закрити все, що діється всередині імперії, йдуть на марне і противник дістає в руки способи розпізнати слабкі місця ССРС, чи паралізувати існуючі ще сильні місця. На цьому спирає Ечесон свої надії на успіх „тотальної дипломатії“.

Конечно ще выяснити цитання, чи американські генерали провадять політику. Відповідаємо — ні. Але якщо візьмемо до уваги класичне твердження Клявзевіца, що „війна — це політика проваджена іншими засобами“, тоді ясно стане нам пов'язання зброєння та узброєння з політикою. З перспективи майже п'ятих років нам можливо нині вже реконструювати цілу криву американської політики після рузвельтівської епохи. Можливо, що ще скоро визначувати календарієм на найближче майбутнє, хоч без пересадки можна погодитися на дефініцію Джемса Бернгема, політичного дорадника генерального штабу летунства, що третя світова війна вже почалася і що ставка в ній — панувати над світом. Не треба взагалі сперечатися на тему імперіялізмів — російського чи американського — і просто прийняти до відома той наявний факт, що все, що тепер діється і далі діятиметься, буде залежати тільки від волі двох партнерів (в розумінні відповідальности) — США і ССРС. Що воно так, а не інакше, про те Кремль знав завжди. Вашингтон прийшов до цього пізнання лише не давно. Але коли Кремль може не оглядатися на думку советських громадян, Вашингтон мусить рахуватися з громадською думкою в своїй країні. Кремль про це добре орієнтований і тому буде пробувати впливати посередньо на рішення Вашингтону, організовуючи чи тільки інспіруючи різні мирові офенсиви чи навіть „віденські конгреси“.

Під таким аспектом, закінчення спору між адміралами і генералами треба вважати поворотним пунктом американської політики. Найближчі місяці принесуть дальше выяснення положення і ми побачимо, як виглядатиме заповіджена Ечесоном „тотальна дипломатія“, як виглядатиме метода нової американської закордонної політики.

Б в ген Врєцьона.

*) Б 36 викінчено вже при кінці II світової війни. Перший модель

цього типу Б 36 Б, яким вивіновано американське летунство має такі відомі дані: 6 моторів по 3500 HP, швидкість понад 480 км. год., стеля 12 000 мтр., радіус дій 19 200 км при обвантаженні бомбами 4 500 кг. При відповідному поменшенні радіусу дій (досяжності) обвантаження бомбами може бути підвищене на 38 000 кг. Залога 15 людей, в тому 11 активних і 4 запасових до обслуги. озброєння — 1 гарматка 37 мм, 16 гарматок 20 мм, всі керовані автоматично. Найновіший модель Б 36 Д має 4 додаткові турбо-струмові мотори, швидкість понад 600 км. год. і стелю 14 500 м.

***) Летунських майданів, з яких можуть стартувати Б 36, мають США на власній території 57, поза нею 109.

***) Думку Фойхтера в різних варіантах можна зустрінути щораз частіше у фахових військових журналах. Для нас вона має теж своє значення. Для інформації пригадаємо, що большевики стосували подібну тактику вже в минулій війні. На Волині, н. пр., над Гориню і над Стиром знаходилися трівкі пункти советських партизанів, які з них виконували обсерваційну, розвідочну та саботажну акції.

В „*Der Spiegel*” реклямують Т. Боровця

Ганноверський тижневик „Дер Шпігель” з 30 березня помістив фантастичну велику статтю самореклямного характеру про Тараса Боровця з відомою його фотографією, змонтовану так, що в чужого, неознайомленого читача повстає враження, що саме Т. Боровець (Бульба) основоположник Української Повстанчої Армії, що боролася проти нацистського окупанського свавілля в Україні і тепер кладе великі жертви в боротьбі із сталінським московсько-большевицьким поневоленням українського народу,

В наступному випуску ми займемося обширніше такою „пропагандою” української визвольної боротьби. На жаль, серед української еміграції не бракує нині людей, що на геройстві вояків УПА хотіли б збити собі політичний капітал, і то не тільки політичний.

Нині не тільки кожному українському патріоту, але й обізаному в українських справах чужинцеві, відомо що Головним командиром УПА був і є генерал Тарас Чупринка!

І тут приходиться тільки повторити: „Геть руки від УПА!”

ЖУРНАЛ „ДО ЗБРОЇ” ПОДАЄ ПРО БОРТЬБУ УПА

Майбутня поразка комунізму

James Burnham: „The Coming Defeat of Communism” — New York, John Day Co., 1950.

Дуже поширений і в цілому світі популярний американський тижневик „Т а й м”, Нью Йорк — 20 лютого, помістив цікаву рецензію на останній твір відомого американського соціолога, до речі колишнього марксиста, Джемса Бернгема п. н. „Майбутня поразка комунізму” із змістом якої хочемо познайомити читачів журналу „До Зброї”.

Джемс Бернгем, автор нині широко відомих і дискутованих творів „Революція менеджерів”, „Макіявелісти” і „Боротьба за світ”, в своєму новому творі піддає гострій критичній аналізі ставлення американської суспільності до комунізму і до ССРСР. Зокрема нападає він на самовдоволення, безвладність і фальшиве почуття безпеки, які розпаножилися в американському політичному світі. На його думку, вільний світ вже нині знаходиться у війні з комунізмом і тому мусить цей світ врешті з'ясувати собі природу цієї війни.

„Це ще не є виразно виповіджена війна, що відбувається в приятих досі формах — пише Бернгем — це ще не війна організованих військових мас, що стоять напроти себе в тотальному збройному конфлікті (хоч це може бути пізніша фаза теперішньої війни), але це одна з відмін війни, для якої ми наразі не маємо ще відповідної назви. Це політична, ідеологічна, релігійна і господарська боротьба переворотів, спротиву, повстань та саботажів, що є такою самою війною як боротьба холодною зброєю”.

А далі: „Наші пляни і наша політика (тобто американські — прим. Ред.) не є фальшиві, вони несовершені. Від політики замирення (policy of appeasement) ми без усякого труду перейшли до політики ставлення забор (policy of containment). Але така політика не творить постійної рівноваги сил. Тому ми мусимо або повернутися до політики замирення і підписати якийсь договір чи щось подібне, або перейти до наступу, щоб свідомо розторочити потугу комунізму, який спирається на ССРСР”.

Для американської політики Бернгем пропонує такі методи:

1. Систематична масова пропаганда проти комунізму при допомозі радіо, преси, листівок та агітаційних брошур не тільки в країнах за залізною завісою але в цілому світі.

2. Відважна дія, щоб скріпити протикомуністичні профспілки. Американські капіталісти мусять усвідомити, що ці профспілки можуть зброю проти комунізму.

3. Рішуча організована акція, щоб з'єднати нових політичних союзників в цілому світі — голлістів, Ватикан, іслам, китайських націоналістів тощо. США не сміють вдовольнитися тільки договорами

приятні й союзами з урядами чужих держав. „Підтримувати французьку комісію атомової енергії, як довго вона під керівництвом комуніста Жоліо-Кюрі, однозначне з поразкою—пише Бернґем. За те допомога малому відділові Української Повстанчої Армії, що важко змагається за своє існування, призводить без сумніву до перемоги”.

4. Тісна співпраця з протикомуністичними біженцями, дезертирами і учасниками визвольних рухів та рухів спротиву.

Далі Бернґем пропонує створити окреме державне управління, що керувало б побудованою на повищих методах офенсивою проти комунізму і було б безпосередньо підпорядковане президентові США. До цього управління повинні входити експерти державної адміністрації, військової оборони, розвідочної служби і представники конгресу.

У своїй в'їдливій критиці Бернґем не пощадує американського капіталістичного обивателя і підприємця, називаючи їх „захланными невігласами і реакціонерами, трусами в боротьбі з комунізмом”, що „готові за добрі бариші торгувати із своїми комуністичними ворогами”. Він википиває боязливе твердження, мовляв, комуністів небезпечно провокувати. „Комуністів аж ніяк не можна ‚спрокувати’ — говорить Бернґем. — Якщо вони деколи вдають, що їх провokують, то вони на ділі тільки маскують свої окреслені заміри. Досвід вчить, що комуністи завжди наступають зухваліше, якщо до них підходити по-дружньому. А коли вони зустрічають рішучу силу, то звичайно поступуються і роблять відворот”. З тієї причини Бернґем переконаний, що можна оминати „гарячу війну” з СРСР під умовою, що США провадитимуть рішучу сильну політику.

Тон книжки „Майбутня поразка комунізму” витриманий в дуці непохитної віри про перемогу над комунізмом. Ця віра на холодно аргументована подіями міжнародної політики в 1947-49 рр., які доводять, що розставка сил в світі йде тепер цілковито в некористь комунізму, який вправді не отримав ще рішучих ударів — в Азії він навіть в наступі — однак темпо його поширювання значно поменшилося. Чи такий розвій в некористь комунізму буде довготривалий? Бернґем відповідає: „Це залежатиме виключно від політиків вільного світу. Щоб здобути перемогу, нам потрібна політика, що об'єднувала б вміння із знанням. Про кінцевий наслідок не може бути й сумніву. Кождий сумнів буде усунений хотінням діяти, а це призводить до вирішення”.

(В. Б-т).

ЖУРНАЛ „ДО ЗБРОЇ” ПОДАЄ ВІДОМОСТІ ПРО РІДНІ ЗЕМЛІ!

З чужої преси

Окремий спротив українців проти Москви

В лондонському тижневику „Обсервер” з 29 січня 1950 р. номістив Едвард Кренкшов коментар про надзвичайно великі труднощі московської влади в Україні, де „навіть широкозоргорнуті чистки перепроваджувані членами політбюро, Кагановичем і Хрущовом, не зуміли зламати організований завзятий спротив наскрізь націоналістично наставленої людности, що ніколи не виявляла прихильности советському режимові”. Автор згадує про поїздки Мануїльського разом з іншими українськими міністрами і партійними вельможами з Києва до обласних центрів, щоб там впродовж грудня м. р. відбувати конференції з „партактивом”.

„Офіційна гостра критика — пише Кренкшов — відкрила тепер балаганний стан в місцевих і обласних партійних організаціях та потвердила поголоски про масове звільнення малих партійних функціонерів з їх дотеперішніх постів. Це прямиий наслідок цього насправді королівського поступу!”

Далі автор, покликаючись на київське радіо, стверджує, що „нові секретарі місцевих парторганізацій не мають майже жадного досвіду, тому отримують з центру дуже докладні, до подробиць опрацьовані, інструкції”. Зате їхні звільнені з постів попередники мали навпаки багато досвіду в методах, як обходити укази з Москви для добра власного народу...”

„Більшого значення як помилки місцевої комуністичної влади — це явище, до речі, щораз частіше появляється в цілому СССР — є однак окремиий спротив українців проти панування Москви, — читаємо в „Обсервері”. Цей спротив посилюється ще в наслідок прикладу Західньої України (в оригіналі — колишньої польської частини України), населення якої ще далеко не зовсім пристосувалося до советських життєвих умов. Парторганізації цих областей отримують гострі зауваження, що своїм тоном нагадують кінець 20-их років, щоб збільшили пильність у вихованні кадрів, в душі вірности партії і клясової ненависти до куркулів та їхніх агентів — українських націоналістів”.

„Не давно, ще нерегулярні військові частини українських націоналістів — повстанців проти Москви і колишніх воєнополонених — в'язали своїми босвими діями великі з'єднання советської армії. Вправді положення в советській Україні не є ще критичне, але воно завжди ще надзвичайно поважне”.

Мюнхенська „Ді Абендцайтунг“ має голос...

Ми пляново не з'ясовували в попередньому випуску журналу „До Зброї” нашого ставлення до писань мюнхенської газети „Ді Абендцайтунг” з 24 і 31 січня про УПА, бо думали, що організатори й інформатори прес-конференцій, на яких докликалася мюнхенська газета, спростують перед українською громадськістю „перекручені

або незрозумілі” газетними репортерами українські інформації. На жаль, так воно не сталося, навпаки, в „Українському Самостійнику” (Мюнхен, 12 лютого) поміщені захоплюючі звіти з тих прес-конференцій в Мюнхені і Ляндсгуті. Цей факт дає нам тим більше право й обов'язок зайнятися того роду інформуванням чужинецького світу.

На вступі коротко реферуватимемо те, що писала газета.

В числі з 24. 1. говориться головню про те, що „українська визвольна армія нараховує нині 100.000 до 200.000 вояків”, що „пункт тяжкості оперативних дій лежить в Карпатській Україні (!), але поодинокі з'єднання борються теж на Кримі, на Кавказі, в балтійських державах і в Східній Пруссії, що „ми ледве можемо вірити, щоб без війни ми в Україні могли ще раз зажиги вільним життям”. Звіт з цієї прес-конференції в Мюнхені, як виходить, доволі короткий.

В числі з 31. 1. поданий широкий звіт про ляндсгутську конференцію п. н. „Кожночасно готові до дій — Українська Визвольна Армія чекає на удар із зовні”. Стаття прикрашена двома фотознімками: Д-р Іван Тустановський і Ярослав Сулятицький знатні особи Українського Визвольного Комітету (!!) — Володимир Гайоха з'ясовує свою акцію в Східній Пруссії. В самій же статті читаємо: про 100-тисячну УПАрмію, про саботажі на залізничних мостах і транспорті, про визвольну боротьбу українців з 1919 року, про „визвольну армію, що на початку російсько-німецької війни стояла по боці німців (!), щоб відтак воювати проти німецького окупаційного війська і проти росіян”. Далі йдуть інтерв'ю з курінним лікарем УПА, Петром Вихором, інформації від Валі Сачківської про діяльність жінок в українському підпіллі і докладний звіт 25 літнього Володимира Гайохи, що „до часу вступлення в УПА був учнем торгівельної школи”. Він розказує: Весною 1949 р. наш загін, що оперував в районах Херсону, Одеси і Николаєва, дістав наказ піти в Східну Пруссію”. Після чотирьохмісячного побуту в околиці Растенбургу, Алленштайну і Йоганісбург'у В. Гайоха в серпні повертається в Україну, щоб звідси маршувати до Німеччини. Михайло Саванчак, кур'єр УПА, що „вже більше разів переходив з України до Німеччини без будь-якого випадку“, заявляє репортерам, що про свої завдання нічого не може і не сміє говорити... І так далі.

На закінчення репортер „Ді Абендцайтунг” інформує: „В колах УПА в Німеччині ніхто не вірить, щоб можна було усунути більшевизм в Росії без „удару із зовні”.

Читаючи такі речі не можна оборонитися від зловісних думок про „українських зовнішньополітичних пропагандистів”, що пускають в світ інформації про „100—200.000 повстанську армію в Україні”, — в голяндському „Фолькеранті” з 10. 2. (дивись „До Зброді”, випуск 2(15) за січень 1950) збільшили ці „інформатори” це число до 300.000 — про якийсь нікому невідомий „Український Визвольний Комітет” в Ляндсгуті (так!) з шп. Тустановськими і Сулятицькими, (їх обличчя можна оглядати, хіба тільки, в мюнхенському бруксвику), про „початкову співдію” УПА з німцями — де? коли? хто?, питаємося з хвилюючим обуренням в ім'я тисячів українських жертв нацистського свавілля в Україні!

Не можна ж так кустарно з'ясовувати важливість і засяг виз-

вольної боротьби збройного рамені цілого українського народу — УПА, як це робить найструйованій В. Гайоха, яким буцим-то Головне Командування УПА кидає аж з Одещини на Східню Прусію — немов на Поліссі і Підляшші не діють відділи УПА! — а відтак в Німеччину. Хто, скажіть, представляє пресовим репортерам „постійного кур'єра УПА” тільки на те, щоб викликати дешеву сенсацію? Якщо він дійсно „постійний кур'єр”, то хто несе і перед ким відповідальність за деконспірацію?

„Пункт тяжости оперативних дій УПА лежить в Карпатській Україні?” А далі подається територія, тільки не корінні землі українського народу!

Нам можуть сказати, що все те „перекручення і недорозуміння” чужинецьких репортерів. Можна б і на таке пояснення погодитися, але чому тоді досі не спростовано ці „перекручення і недорозуміння” перед українською громадськістю?

Ідея свободи сильніша від водневої бомби

В канадійському англійському тижневику „Сетердей Найт” з 7 лютого читаємо:

„Весь час до нашого розпоряження маємо нематеріальну вибухову речовину, що багато скорше розсадила б сталінську імперію і то далеко дешевішою ціною як воднева бомба. На жаль ми мало робимо, щоб покористуватися цією зброєю. Ця зброя — це ідея свободи!

Проголосім, що ми стоїмо за принцип самовизначення народів. Зробім в цьому напрямі святочні зобов'язання перед національними комітетами екзилних українців, балтійців, поляків, чехів, угорців, румунів та болгарів, а також грузинів, узбеків та туркменів. Витратім тільки малу кількість коштів виробництва водневої бомби на те, щоб допомогти цим народам застосовувати всю техніку рухів спротиву під час останньої війни. Тоді звернемо офенсиву холодної війни проти Кремля, знешкодимо заклики Сталіна до решти світу і допоможемо цим народам остаточно здобути волю та уможлиavimo їм участь в побудові вільного світу”.

Наполеон висловився на подібну справу коротше: „Там, де зударяться гармати і ідеї, завжди виграють ідеї”. Цього, на жаль, не всі хочуть, чи не можуть розуміти.

Україна в центрі визвольних рухів за залізною завісою

Шведська газета „Стокгольмс Тіднінген” з 7 березня 1950 р. помістила досить обширну статтю про український визвольний рух і „рухи спротивів” інших народів під большевицькою окупацією. Автор подає, що на цілій території України від Польщі до Дону діє український визвольний рух, який очолює УГВР, що є дальшим продовженням уряду УНР з часів визвольних змагань в 1917-20 рр. Бойову діяльність на цій території провадять відділи УПА.

Значення українського визвольного руху в тому, що він пов'язаний з таким ж рухами інших поневолених народів як: донських козаків, білорусів, латишів і „рухи спротивів” в сателітах ССРСР. Даліше автор задержується окремо над діяльністю румунського визвольного руху, якого людські кадри оцінює на 30 тисяч. За словами автора — разом з румунами боряться проти большевицької Москви на території Румунії також відділи УПА.

Свої інформації скріплює також повідомленнями большевицької львівської газети „Вільна Україна” і повідомленнями ЦК(б)У, які стверджують існування українського визвольного руху.

Причини існування визвольних рухів автор, нажаль, не бачить в самостійницьких прагненнях поневолених ССРСР народів, лише в тому, що в ССРСР „стає щораз гірше, вільне життя перестає зовсім існувати”. Поважні недоліки також інформативного порядку.

*

Голяндський часопис „Де Тейд” з 22 лютого 1950 р. помістив повідомлення „Партизанська акція в Україні”. Там повідомляється, що з советської окупаційної зони Німеччини большевики вислали проти УПА сильні відділи МВД. „Україна — це кубло протисовєтської активності” — читаємо. Кількість УПА оцінюється на 20—30 тисяч і стверджується, що УПА тішиться симпатіями населення. Також старшини ЧА (Червоної Армії) воліють переходити до УПА і включатися в визвольну боротьбу, ніж втікати на захід. В статті згадується про жорстокість большевицького МВД в боротьбі з УПА так супроти бійців УПА як і цивільної людности.

Українське підпілля провадить війну з Советами

Під таким наголовком паризька газета „Ля Ліберте дю П е л ь” з 3 березня помістила велику статтю Володимира Гаврилюка, прикрашену фотокопіями підпільних видань українського визвольного руху „Бюро Інформації УГВР”, „Повтанець”, „Календарець українського революціонера на рік 1949”, „Наша визвольна боротьба і проблема жертв”, листівка „Брати червоноармійці - українці” тощо.

З'ясувавши характер підпільної боротьби, газета пише:

Українське підпілля проявляється у двох формах: рух спротиву чисто військового характеру — Українська Повстанча Армія, і організоване підпілля Організації Українських Націоналістів. Політичне керівництво обох рухів, що доповнюють один одного, виконує УГВР — Українська Головна Визвольна Рада, тобто найвища рада національного визволення, яка на ділі є підпільним урядом. Її секретар закордонних справ знаходиться, із зрозумілих причин, поза кордонами України“.

Тасмниця успіхів і самого існування боротьби лежить в політичній, господарській і соціяльній програмі українського визвольного

руху, що відповідає прагненням народу. Ця боротьба не обмежується своєю прогирежимною настановою, вона провадиться проти росіян, проти білої чи червоної Московщини. Далі з'ясовується короткими словами соціальна й устрєва програми визвольної боротьби, що мають великий відгомін в цілому СССР — від Прибалтійщини до Туркестану

В статті з'ясовується історію постановя УПА в 1942 р., її боротьбу з німецькими окупантами, згадується смерть маршала Ватутіна і польсько-більшевицького генерала Сварчевського на фронті війни з УПА, потрійний договір СССР, Польщі та ЧСР проти УПА та масові депортації українського мирного населення з теренів дій УПА на Сибір. І так при кінці жовтня 1947 р. із західніх областей виселено 150 000 українців.

В дальшому характеризує сама боротьба УПА, її методи, зимові готування. „В загальному бійці УПА, поділені на підвідділи, перебувають в підземних криївках, побудованих в лісах і також по селах. Поодинокі бойові сугички, напади на склади зброї, нищення транспорту підкреслюють присутність повстанців в поодиноких районах.”

Не тільки в Україні організує УПА визвольну боротьбу, за допомогою рейдів в Польщу, Білорусію, Чехо-Словаччину мобілізує в на інші поневолені Москвою народи до спільної боротьби за „волю людини і волю народів”. Для таких рейдів підготовані відповідні пропагандисти і політична література в мовах цих народів.

„Під час зимових місяців інтенсивно працюють друкарні українського підпілля, що видають журнали, газети, брошури, навіть книжки і то не тільки українською але також іншими мовами.”

Характеризуючи опубліковані в статті фотокопії українських підпільних видань, газета пише, що на окрему увагу заслуговує факт, що ці українські підпільні видання мусять бути перенесені через багато кордонів, — зокрема через залізу завісу — щоб дістатися до Франції.

Підкреслено теж, що українські повстанці воюють проти большевиків вже з кінця 1943 р. без будь-якої допомоги із зовні. „Щоб мати зброю, вони мусять нападати на советські магазини зброї та амуніції, так як вони це і робили проти німців. Здобутою — так на німцях як на советській армії — ціною своєї власної крові зброєю українці борються за свою волю”.

„На конференціях західні політики — пише автор — часто поступаються жаданням советських представників мабуть, із страху, щоб їх не дразнити. Чи таке поступовання найкраще? Коли ж ці політики оцінять врешті між собою справу існування українських повстанців в советській Україні? Чи зможуть вони робити висновок, що советський медвідь не буде так небезпечний, коли застосувати проти нього його власні методи боротьби?”

Щоб втриматися в своїй важкій боротьбі з большевиками, українські повстанці такі ж тверді, і такі ж хитрі як большевики. Це також доводять факти, бо ось проминули роки, як ці повстанці продовжують боротися проти Советів і то боротися з успіхами.”

На „Пресовий Фонд“

журналу «До Зброї» у Великій Британії склали :

п. Бігус Евген	4 штл.
п. Білеш В.	4 „
п. Мельник Д.	4 „
п. Остафійчук	3 „
п. Саведчук Т.	20 „
п. Фрайт М.	4 „

Всім пожертводавцям висловлюємо нашу щирю подяку.

АДМІНІСТРАЦІЯ
В-ВА „ДО ЗБРОЇ“

Одно число журналу „До Зброї“ коштує:

в Німеччині	1.— НМ
у Вел. Британії	2 шил.
в С. Ш. А.	0.50 дол.
в Канаді	0.50 дол.
в Бельгії	12 — бфр.
у Франції	100.— ффр.
в Голандії	1.20 тумд
в Австралії	2 шил. 6 цент.
в Аргентині	5 пезів
у Швеції	1.20 корон

АДМІНІСТРАЦІЯ
В-ВА „ДО ЗБРОЇ“

**ЗГОЛОШУЙТЕСЯ НА ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
ЖУРНАЛУ „ДО ЗБРОЇ“**

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Мюнхен — Нью Йорк, 1950.

зошит 3 і 4 — ст. 161 — 320.

Ціна зошита 8, — НМ. або 2,5 дол.

Зміст: (Докінчення II. Відділу: Географія)

В. Кубійович: Національні віносини (докінчення).

В. Кубійович, Кульчицький: Оселі.

III. Відділ Етнографія.

Кузеля, Одарченко, Петров: Історія і стан дослідів.

Кузеля: Племінний розподіл і етнографічні групи.

Бурачинська, Кузеля, Петров: Матеріальна Культура.

Ф. Колеса, Кузеля, Петров: Народна духовна культура.

Горняткевич, Мисько, Ненадкевич, Нижанковський,

Повстенко, Січинський: Народне Мистецтво.

Замовлення приймає: Висилкова Книгарня В-ва „Молоде Життя”

(13 b) München 2, BS — Fach 221 — Germany.

або

її представники в поодиноких країнах

Продаємо книжки

В-во журналу „До Зброї“ має на своєму складі наступні
книжки :

„САМОСТІЙНІСТЬ“ передрук органу УГВР на Рідних Землях

Ціна 4 Н. М.

УПА В ЗАХІДНІЙ ЕВРОПІ (англійською мовою)

Ціна 2 Н. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ і ПРАЦЯ ШТАБІВ

Ціна 3 Н. М.

ТОПОГРАФІЯ

Ціна 2.50 Н. М.

Замовлення на ці книжки та журнал „До Зброї“ і всю переписку в справах адміністрації і редакції спрямовувати на адресу :

Soroczak Wolodymyr

(13b) M Ü N C H E N 2

Dachauerstraße 9/II. Z. 10

Germany — US-Zone

Ціна в Німеччині 1 Н.М.
За океаном 0.50 дол